

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ DİLEKÇE KOMİSYONU İLE İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU ÜYELERİNDEN OLUŞAN KARMA KOMİSYON TUTANAK DERGİSİ

2'nci Toplantı

11 Haziran 2024 Salı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Sunay Karamık'ın, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Osmaniye Milletvekili Derya Yanık'ın alt komisyon raporunun hazırlanmasında emeği geçenlere çalışmalarından dolayı teşekkür ettiğine ilişkin açıklaması

2.- Kilis Milletvekili Ahmet Salih Dal'ın, KDK 2023 Yılı Yıllık Raporu üzerinde gerekli çalışmayı yapmak için kurulan karma alt komisyonun çalışmalarına ilişkin açıklaması

3.- Diyarbakır Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıku'nun, Adıyaman Milletvekili Mustafa Alkayış'ın KDK 2023 Yılı Yıllık Raporu hakkındaki alt komisyon raporu üzerindeki konuşmasında kendisiyle ilgili bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

4.- Osmaniye Milletvekili Derya Yanık'ın, Diyarbakır Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıku'nun KDK 2023 Yılı Yıllık Raporu hakkındaki alt komisyon raporu üzerindeki konuşmasında ve yaptığı açıklamasında geçen

bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

5.- İzmir Milletvekili Rıfat Turuntay Nalbantoğlu'nun, Osmaniye Milletvekili Derya Yanık'ın Diyarbakır Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun konuşmasıyla ilgili yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

6.- Diyarbakır Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun, Osmaniye Milletvekili Derya Yanık'ın yaptığı açıklamasında kendi adını anarak kullandığı bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

IV.- KARARLAR

1.- Kamu Denetçiliği Kurumu 2023 Yılı Yıllık Raporu Hakkındaki Alt Komisyon Raporu'nun benimsenmesi ve görüşmelere alt komisyon raporu üzerinden devam edilmesine ilişkin karar

V.- KARMA KOMİSYONLAR

A) RAPOR ÜZERİNDE GÖRÜŞMELER

1.-Kamu Denetçiliği Kurumu 2023 Yılı Yıllık Raporu hakkında hazırlanan alt komisyon raporu üzerinde görüşme

DİLEKÇE KOMİSYONU İLE İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU

ÜYELERİNDEN OLUŞAN KARMA KOMİSYON

2'nci Toplantı

11 Haziran 2024 Salı

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyelerinden Oluşan Karma Komisyon saat 15.34'te açıldı.

Komisyon Başkanı Sunay Karamık, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklama yaptı.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Osmaniye Milletvekili Derya Yanık, karma komisyon raporunun hazırlanma çalışmalarına katılanlara teşekkür ettiğine,

Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyelerinden Oluşan Karma Komisyon Alt Komisyon Başkanı Kilis Milletvekili Ahmet Salih Dal, KDK 2023 Yılı Yıllık Raporu üzerinde gerekli çalışmayı yapmak için kurulan karma alt komisyonun çalışmalarına,

İlişkin açıklama yaptı.

Diyarbakır Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu,

Adıyaman Milletvekili Mustafa Alkayış'ın KDK 2023 Yılı Yıllık Raporu hakkındaki alt komisyon raporu üzerindeki konuşmasında kendisiyle ilgili bazı ifadelerine,

Osmaniye Milletvekili Derya Yanık'ın yaptığı açıklamasında kendi adını anarak kullandığı bazı ifadelerine;

Osmaniye Milletvekili Derya Yanık, Diyarbakır Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun KDK 2023 Yılı Yıllık Raporu hakkındaki alt komisyon raporu üzerindeki konuşmasında ve yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine,

İzmir Milletvekili Rıfat Turuntay Nalbantoğlu, Osmaniye Milletvekili Derya Yanık'ın Diyarbakır Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu'nun konuşmasıyla ilgili yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine,

İlişkin açıklama yaptı.

Kamu Denetçiliği Kurumu 2023 Yılı Yıllık Raporu Hakkındaki Alt Komisyon Raporu'nun benimsenmesi ve görüşmelere alt komisyon raporu üzerinden devam edilmesi kabul edildi.

Kamu Denetçiliği Kurumu 2023 Yılı Yıllık Raporu hakkında hazırlanan alt komisyon raporu üzerindeki görüşme tamamlandı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından 17.23'te toplantıya son verildi.

11 Haziran 2024 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.34

BAŞKAN: Sunay KARAMIK (Adana)

BAŞKAN VEKİLİ: Ahmet Salih DAL (Kilis)

SÖZCÜ: Süleyman ŞAHAN (Yozgat)

KÂTİP: Behiye EKER (İstanbul)

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Sayın İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı, Karma Komisyon üyeleri, Kamu Başdenetçisi ve kamu denetçileri, basın mensupları, kıymetli katılımcılar; toplantı yeter sayımız vardır. Karma Komisyonun 28’inci Dönem İkinci Yasama Yılının 2’nci Toplantısını açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Sunay Karamık’ın, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Kamu Denetçiliği Kurumu 2023 Yılı Yıllık Raporu’nu görüşmek üzere Karma Komisyonun ilk toplantısı 8 Şubat 2024 tarihinde gerçekleştirildi. Toplantıda söz konusu raporu ayrıntılı bir şekilde incelemek, denetçileri dinlemek, Kamu Denetçiliği Kurumu kararlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte değerlendirmek ve gerekli görülen diğer işleri yapmak üzere 10 milletvekilimizden oluşan bir alt komisyon kurulmasına karar verilmişti. Karma alt komisyon 14 Şubat 2024 tarihli toplantısında Komisyon Başkanlığına Kilis Milletvekili Ahmet Salih Dal’ı seçmiş; 28 Şubat, 30 Nisan ve 15 Mayıs tarihlerinde gerçekleştirdiği toplantılarla çalışmalarını tamamlamıştır. 30 Mayıs 2024 tarihinde ise hazırladığı alt komisyon raporunu Komisyonumuza sunmuştur, 3 Haziran tarihli toplantı çağrımızla birlikte söz konusu raporu bilgilerinize sunmuştuk. Bugün alt komisyon raporunu görüşmek için toplanmış bulunmaktayız.

Sayın İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanım, öncelikle size söz vermek isterim arzu ederseniz.

Buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Osmaniye Milletvekili Derya Yanık’ın alt komisyon raporunun hazırlanmasında emeği geçenlere çalışmalarından dolayı teşekkür ettiğine ilişkin açıklaması

DERYA YANIK (Osmaniye) – Sayın Başkanım, Kamu Denetçiliği Kurumu Başkanımız, kamu denetçilerimiz, değerli milletvekili arkadaşlarım, hem İnsan Haklarından hem Dilekçe Komisyonundan ve ayrıca tabii ki Karma Komisyon olarak görev yapan arkadaşlarımız ve basın mensubu arkadaşlarım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Hak arama kurumlarından biri Kamu Denetçiliği Kurumumuz ve Meclisimizin çatısı altındaki hak arama kurullarından ikisiyle de şu anda İnsan Hakları Komisyonu ve Dilekçe Komisyonu olarak birlikteyiz. Dolayısıyla bu anlamda kurum ve kuruluşların, kurulların hem yasal anlamda düzenlendiği şekliyle birlikte çalışmasını, birlikte değerlendirmesini ama bunun dışında da şifahen kendi takdirleriyle karşılıklı interaktif bir biçimde çalışmalarını son derece önemsiyoruz.

Bugün Karma Komisyonumuzun raporunu değerlendirmek ve sonuçlandırmak üzere bir aradayız. Arkadaşlarımıza bu çalışmalarından dolayı da ayrıca çok çok teşekkür ediyorum.

Selamlama imkânından dolayı da hepinize tekrar teşekkür ediyorum, kolaylıklar diliyorum.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Teşekkür ederim.

Başta Alt Komisyon Başkanımız Kilis Milletvekili Ahmet Salih Dal olmak üzere alt komisyonumuzdaki tüm üyelerimize çalışmalarından dolayı çok teşekkür ediyorum.

Şimdi Alt Komisyon Başkanı Sayın Dal’a yapılan çalışmalar hakkında bilgi vermek üzere söz vermek istiyorum.

2.- Kilis Milletvekili Ahmet Salih Dal’ın, KDK 2023 Yılı Yıllık Raporu üzerinde gerekli çalışmayı yapmak için kurulan karma alt komisyonun çalışmalarına ilişkin açıklaması

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Teşekkür ediyorum.

Dilekçe Komisyonu ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonumuzun Değerli Başkanları, Karma Komisyonumuzun değerli üyeleri, Başdenetçimiz ve denetçilerimiz, kıymetli basın mensupları; öncelikle ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Kurulduğu günden bu yana bilinirliği artan Kamu Denetçiliği Kurumunun 2023 yılında 7 bin civarında olan başvuru sayısı 2023 yılında 19.317 olarak gerçekleşmiştir. Kurumun aktif olduğu yaklaşık on bir yıllık süreçte yapılan toplam başvuru sayısı 226.720’dir. 2023 yılında toplamda 2.364 başvuru dostane yollarla çözülmüş, 1.972 adet tavsiye kararı verilmiştir. Kurumun tavsiye kararlarına uyum oranı 2013 yılında yüzde 20’lerdeyken 2023 yılında yüzde 77,51’e ulaşmıştır. Bu istatistikler Kamu Denetçiliği Kurumumuzun yıllar itibarıyla bilinirliğinin ve etkinliğinin arttığının da göstergesidir.

Karma alt komisyonumuz toplam 4 toplantı gerçekleştirmiştir. Bu toplantılarımızda KDK’nin tavsiye kararlarına uymayan, bu doğrultuda işlem tesis etmeyen kamu kurumlarını komisyona çağırıp tavsiye kararlarına neden uymadıklarıyla ilgili bilgi istedik. Burada gündemimize aldığımız konulardan iki tanesini sizlerle paylaşmak istiyorum. Çağırdığımız kurumlar: Türkiye Güreş Federasyonu Başkanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü, Mardin Valiliği, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı ve Sağlık Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğünün üst düzey temsilcileri toplantıya davet edildi. Yine kendisine yönelik bir tavsiye kararı bulunmamakla birlikte ilgisi nedeniyle Gençlik ve Spor Bakanlığı temsilcilerinin katkısı alınmıştır.

Toplantıda ele aldığımız tavsiye kararı konusunu Karma Komisyon üyelerimizle de kısaca paylaşmak istiyorum. Bir güreş festivalinde kendisinden 15 kilo daha ağır biriyle eşleştirilen ve bu nedenle yatalak duruma düşen başvuran, kesinleşmiş yargı kararlarına rağmen kendisine verilmesi gereken tazminatın ödenmemesi nedeniyle KDK’ye başvurmuştur. Mahkeme kararlarına ve tavsiye kararına rağmen Türkiye Güreş Federasyonu ve Afşin Belediyesi tazminatı ödemiş. Alt komisyonda kararı ele alırken konuyla ilgili ilerleme kaydedebilmek adına Gençlik ve Spor Bakanlığını da görüşmelerimize dâhil etmek istedik. Mahkeme kararında adı geçmeyen Bakanlık bizim toplantımızdan önce söz konusu mağduriyetten de haberdar değildi. Toplantımız neticesinde konu Bakanlık, gündemine de girmiş oldu ve tazminatın ödenmesi için çalışmalara başlandı.

Yine, toplantıda üzerinde durduğumuz ve idare tarafından yerine getirilmeyen bir diğer tavsiye kararı ise şu şekildedeydi: Şiddet sebebiyle eşinden ayrılmış, sığınmaevinde barınan ve başvuran bir kadın boşanma sonrası ailesinin yanına taşınmak istemiş ancak sürekli işçi olduğu için iki yıl çalışma zorunluluğu bulunması sebebiyle Sağlık Bakanlığınca tayini yapılmamıştı. Bakanlık, başvuranın boşanma sebebiyle yer değişikliği isteğini, toplu iş sözleşmesine göre, bunun için bulunduğu yerde iki yıl çalışması gerektiğini veya can güvenliğinin tehdit altında olduğuna dair bir belge yahut tedbir kararı ibraz etmesi gerektiğini ifade etmiştir. Kamu denetçimiz ise kadının hâlen sığınmaevinde kaldığını

vurgulamış, üyelerimiz de bu gibi durumlarda bürokratik engellere takılmadan can güvenliği lehine hızlı kararlar alınması gerektiğini vurgulamışlardır. Bakanlık, komisyonun değerlendirmesi doğrultusunda çalışacağını belirtmiş, sonrasında naklin gerçekleştiğini komisyonumuza bildirmişlerdir.

Yukarıda kısaca değindiğim kararların da karma alt komisyonumuzun tavsiye kararlarının hayata geçmesine somut katkısı görülmüştür. Ancak tavsiye kararlarına uymayan idarelerin Meclise çağrılarak dinlenilmesinin etkisinin bu kararların ötesinde olduğunu düşünmekteyiz. Söz konusu teamül aynı zamanda Kamu Denetçiliğine Meclisin desteğini göstermektedir. Kararlara uymayan idarelerin gerekçelerinin sorgulanması suretiyle kurumlara bundan sonra kendilerini aynı pozisyonda bulmamaları adına KDK'yle iş birliği içinde bir tutum benimsemeleri için bir teşvik mekanizması oluşturmaktadır. Nitekim, toplantılarımızda üyelerimizin de en çok vurguladıkları hususlardan biri idarenin kararlara yönelik yapıcı tutum benimsemesinin önemi olmuştur. Kararların gereği yerine getirilmek istendiği takdirde birçok durumda gerekirse mevzuat değişikliğine gidilerek engeller aşılar ve olumlu sonuçlara ulaşılır.

Söz konusu toplantımıza davet edilecek kurumları belirlerken Kamu Denetçiliği Kurumundan edindiğimiz bilgileri niceliksel ve niteliksel olarak değerlendirdik. Öncelikle karma alt komisyon raporumuzun sonunda da yer verdiğimiz üzere, tavsiye kararlarının kurumlara göre dağılımını ve kurumların uyum oranını gösteren tabloyu inceledik, hem uydukları tavsiye kararı sayısı hem de uyum oranlarının yüksekliğiyle öne çıkan 3 kurumu belirledik. Bunlar; 312 tavsiye kararının 311'ini uygulayan ve yüzde 99,68 uyum oranına ulaşan Millî Savunma Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 328 tavsiye kararının 326'sını uygulayan ve yüzde 99,39 uyum oranıyla Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, yine, 281 tavsiye kararını yüzde 88,45 uyum oranıyla uygulayan Sağlık Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

Diğer taraftan, kurumların Kamu Denetçiliğiyle iş birliğini takdir ederken sadece sayısal verilerle yetinmedik, yetinmek istemedik. Böylece KDK'yle yaptığımız görüşmelerde uyum sergiledikleri tek bir kararla geniş bir etki alanı yaratan, vatandaşların şikâyetlerine çözüm oluşturan 2 kurumu daha öne çıkardık. Bunlar; tavsiye kararlarına uymak suretiyle, 2024 YKS sınavından itibaren okuyucu ve işaretleyici yardımı alan engelli adaylara ek süre verileceğini karara bağlayan ÖSYM Başkanlığı; ikincisi, iletişim vasıtalarıyla çocukla kişisel ilişki kurabilmesi için verilen tavsiye kararına yönelik yaptığı çalışmalar doğrultusunda Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı. Böylelikle söz konusu 5 kurumu son toplantımızda gerçekleştirdiğimiz plaket sunumuyla takdir etmiş olduk.

Yine, geneli ilgilendiren şu üç konuyu da paylaşmak istiyorum: Millî Savunma Bakanlığının dostane çözüm kararı çerçevesinde yaptığı çalışmalarla, engelli raporlarıyla ilgili olarak başvuranla aynı durumdaki diğer vatandaşlarımızın da hastane sevki gerekmeksizin engelli raporlarının işlemlerini sağlayan mekanizmaları hayata geçirdik; geneli ilgilendiren bir konuyu.

Yine, Türkiye Noterler Birliğinin, noter işlemlerinde görme engellilerin tanık bulundurma şartı olmaksızın e-devlet sistemi üzerinden işlem içeriğini yenileyerek onay vermesini sağlayan değişiklikleri gerçekleştirdiğini öğrendik. Ayrıca, çocuk izlem merkezlerine gelen çocukların günlük ihtiyaçlarının karşılanmasının düzene bağlanması konusunda Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı yetkililerini dinledik. Ayrıca, bir ödenek tahsis edilmesi konusunda açık ve belirleyici düzenlemelerin yapılması için çalışmalara başlandığını öğrendik ve çalışmaların Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından da takip edilmesini istedik.

Yine, komisyonumuzun tüm üyelerinin, karma alt komisyondaki “görüş ve öneriler” kısmında hepsinin görüşlerine yer verdik ve inşallah yani şerh konulmadan da oy birliğiyle kabul edileceğini tahmin ediyorum. Komisyonumuzda, özellikle Kurum kararlarına uygun yönetmelik, genelge, toplu iş sözleşmesi ve benzeri düzenlemeler nedeniyle mümkün olmadığı değerlendirildiğinde, mevzuat değişikliği yönünde çalışma yapılması düşünülmelidir. Yani burada gelen arkadaşlarımızca “Alınan tavsiye kararlarına mevzuat gereği uyamadık.” deniliyordu, biz de onlara dedik ki: “Mevzuata uymuyorsa bunu makama arz edin, makam bunu bilsin, belki mevzuat değişikliğine gidilir.” Ki zaten yasaya bağlı olarak denetçilerimiz bir öneride, bir tavsiye kararında bulunmuşlardır; bunun da çok etkili olduğunu gördük, tüm komisyon üyeleri kabul etti.

Yine, başka bir konu, Kuruma belirli konularda resen inceleme yetkisinin verilmesinin Kurumun etkinliğine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Bunu da Başkanla sürekli konuşuyorduk, inşallah bu sefer dikkate alınır.

Yine, başka bir konu, Kurumun davalara katılma yetkisi yönündeki talebinin değerlendirilmesinde fayda görüleceğini tahmin ediyoruz. Başdenetçi ve denetçilerimizin görev sürelerinin dört yıldan beş yıla uzatılması konusunu da gündemimize aldık. Böylelikle çalışmalarımızı nihayete erdirdik ve alt komisyon raporumuzu Karma Komisyona sunduk.

Komisyon çalışmalarımız boyunca fikirleriyle ve katılımlarıyla raporumuzun oluşmasına katkı sağlayan değerli milletvekillerimize ve denetçilerimize teşekkür ediyorum.

Raporumuzun hayırlı olmasını diliyorum.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Bitirirken bir şey söyleyebilir miyim? Tavsiye kararlarına uyanlarını söylediniz; 5 kurum, 3 tanesi bakanlık ama en az uyanları söylemediniz. En az uyan kurumlar hangisi?

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Raporda yer alıyor aslında.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Yani ben bu konuşma çok uzamasın diye almadım ama raporda, Başkanımın belirttiği gibi, onların hepsi mevcuttur orada. Mesela onlardan...

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Bir de onları söyleseniz iyi olur. Bir de duyulması açısından da önemli yani basın da var.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Sayın Başkanım, o en son saydığım iki tanesi; bir tavsiye kararı verilmiş fakat etki alanı çok olduğundan dolayı onu da söyledim ama az olanları zamanı iyi değerlendirmek adına yapmadım.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Hani basın bakımından da önemli sonuçta...

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Yani raporu okursanız, raporda, tabloda bütün kurumlar sıralanmış.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Sayın Başkanım, şöyle bir şey: Yani övülen kurumları övdük, övülmesi lazım ama yereceğimiz kurumları da basın önünde yerelim ki hiç olmazsa bir kamuoyu baskısı da oluşsun; o bakımdan, yoksa raporda var. Ama yani bunlar çok iyi yapmış, tamam da en az uyanlar kimler, bu da bilinsin izleyenler tarafından ve basın tarafından; kastım oydu benim.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Başkanım, bir açıklama yapabilir miyim?

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Tabii ki buyurun.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Zaten, mesela, şiddet gören bir kadının tayin istemesiyle ilgili birçok engeller vardı, işte, iki yıl çalışması gerekiyor veyahut da mahkeme kararını getirmesi gerekiyor. Biz, burada, bunların beklenmeden, bir facianın meydana gelmemesi için hızlı bir şekilde karar alınması gerektiğini söyledik ve bir gün sonra Bakanlık Komisyonumuzu aradı ve o şiddet gören bayanın tayininin yapıldığını söyledi Sağlık Bakanlığı tarafından.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Sayın Başkanım, anladım, mesela, dediniz ki: “Millî Savunma Bakanlığı 360 karardan 359’una uydu.” Yani en az uyan kurum hangisi ve kaç başvuru yapılmış, kaç tanesine uyulmamış? Bunu da söyleyin ki...

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Raporumuzun sonunda var yani.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Niye söylemiyorsunuz?

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Ya şimdi, isterseniz okurum ama biraz da zamanı tasarruflu kullanmak adına söylüyorum zaten.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Niye ondan tasarruf ediyorsunuz ki yani başka bir şeyden tasarruf edin.

Yani yereceğimiz konuları eğer biz burada basın önünde yeremiyorsak “İşte, alın, raporu inceleyin.” diyorsak, bu da olmaz ki. Bilinsin bakın, bu kurumlar üzerindeki kamuoyu baskısı böyle oluşur yani.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Bu istatistik burada mevcut. İki dakika sonra zaten tüm katılımcılara konuşma hakkı vereceğim, dilerseniz ondan...

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Sayın Başkanım, kastımın ne olduğunu anlamış olmanız lazım.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Tabii ki anladım.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Şimdi, Sağlık Bakanlığının işte...

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Yani onu söylerseniz, bakın, bunu da söylerseniz onun yanında, daha objektif...

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Tamam yani şundan daha net bir şey olabilir mi? Kamu kurumlarını biz tüm karma komisyon üyeleri olarak eleştirilmesi gereken noktada eleştirdik, takdir edilmesi gereken konularda da takdir ettik. Sağlık Bakanlığı şiddet gören bir bayanın tayin isteme hakkını iki yıl çalışma süresiyle çalışması gerektiğinden dolayı yapmıyordu ya da mahkeme kararının getirilmesi gerekiyordu; bunu eleştirdik ve ben bunu söyledim. Daha bundan açık bir şey olabilir mi?

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Sayın Başkanım, bakın, 200 tane tavsiye kararı verilmiş, 50 tanesine uyulmuş, 150 tanesine de uyulmamış. Böyle bir kurumu da söylerseniz...

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Yani onu da sizden dinlemek isteriz, isterseniz ondan da siz bahsedin, buyurun.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Bu tarz, doğru bir tarz değil, söylemem o yani.

DERYA YANIK (Osmaniye) – Sayın Başkanım...

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Başkanım söz istemişti.

DERYA YANIK (Osmaniye) – Evet, teşekkür ediyorum.

Şimdi, tabii, benim elimde de notlar değil ama... Sayın Başkanım biraz önce bahsettiler. Ben, Sezgin Bey’in hassasiyetini anlıyorum, Komisyon üyesi olarak gayet iyi biliyorum.

Şöyle: Şimdi, burada müracaatlar anlamında baktığımızda, Adalet Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı doğal olarak çok yoğun müracaatların yapıldığı kurumlar ve sonuçları itibarıyla da hakikaten tavsiye kararlarına uyma noktasında gerçekten teşekkür edilmesi gerekiyor. Diğer kurumlara birer ikiye başvuru var. Dolayısıyla mesela, 1 tavsiye kararı, yüzde 100 uyulmama gibi bir sonuç; bunlar yanıltıcı olur bir tarafıyla da, onu paylaşmak istiyorum. Ama her hâlükârda zaten raporda tek tek, hangi kurumun hangi karara ne kadar uyduğu... Mesela, ben paylaşayım; bunlar, hepimizin elinde olan şeyler ve basına da zaten çok kolaylıkla ulaştırılacak şeyler yani bir şeyi saklama iradesiyle hareket etmiyoruz, onun bir defa altını çizelim. Gerek de yok, herkesin ulaşabileceği bir bilgiyi kimden nasıl saklayacaksınız arkadaşlar? Yani böyle bir harekete de gerek yok.

Mesela, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, çok basit bir örnek, şimdi, ilk karşıma çıkını söylüyorum: Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğüne 2 tavsiye kararı var, 1 tanesine uyulmuş, 1 tanesine uyulmamış, yüzde 50 başarı görünüyor ama 2 tane. İller Bankası Anonim Şirketine 1 tavsiye kararı var, uyulmuş, yüzde 100 başarı görünüyor. Toplu Konut İdaresi Başkanlığına 1 tavsiye kararı var, uyulmuş, yüzde 100 başarı görünüyor. Kentsel Dönüşüm Başkanlığına yine 1 tavsiye kararı var, uyulmuş, yüzde 100 başarı. Strateji Geliştirme Başkanlığına 9 tavsiye kararı var, 6'sına uyulmuş, 3'üne açıklama yapılmış, dolayısıyla yüzde 50 başarı oranı görünüyor. Millî Emlak Genel Müdürlüğüne 1 tavsiye kararı var, ona da gerekçe bildirmişler.

Dolayısıyla hani burada sayıların kıyaslanması, diğer uyanların yoğunluğuyla kıyasladığımızda çok sağlıklı bir kanaat oluşturmayacaktır, bunu da özellikle arkadaşlarımızla ve sizlerle paylaşmak isterim. Ama zaten tamamıyla alakalı hem raporda hem sizlerle hem de basın mensubu arkadaşlarımızla paylaşılacak notlarda var bilgileri.

Böyle kısacık bir açıklama yapmış olayım.

Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Ben de çok teşekkür ederim.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Ben de teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayfa 95 ile 97 arasında var Sayın Başkan.

DERYA YANIK (Osmaniye) – Evet evet, gayet tabii.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Sayın Dal ve alt komisyon üyelerine tekrar teşekkür ederim.

IV.- KARARLAR

1.- Kamu Denetçiliği Kurumu 2023 Yılı Yıllık Raporu Hakkındaki Alt Komisyon Raporu'nun benimsenmesi ve görüşmelere alt komisyon raporu üzerinden devam edilmesine ilişkin karar

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Sayın üyelerimiz, Kamu Denetçiliği Kurumu 2023 Yılı Yıllık Raporu Hakkındaki Alt Komisyon Raporu'nun benimsenmesini ve görüşmelere alt komisyon raporu üzerinden devam edilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

V.- KARMA KOMİSYONLAR

A) RAPOR ÜZERİNDE GÖRÜŞMELER

1.-Kamu Denetçiliği Kurumu 2023 Yılı Yıllık Raporu hakkında hazırlanan alt komisyon raporu üzerinde görüşme ()*

* Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyelerinden Oluşan Karma Komisyon Alt Komisyonunun 14/2/2024, 28/2/2024, 30/4/2024 ve 15/5/2024 tarihli toplantı tutanakları bu toplantı tutanağına ekli

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Sayın üyelerimiz, Komisyonumuzca benimsenen alt komisyon raporu üzerindeki görüşmeleri açıyorum.

Bu görüşmeler sırasında ifade edilen görüşler çerçevesinde Karma Komisyon Raporu’muz son hâlini alacaktır.

Şimdi bu konuyla ilgili söz almak isteyen arkadaşlarımız varsa onlara söz vermek istiyorum.

Söz almak isteyen üyemiz var mı?

Buyurun Sayın Vekilim.

ALİ BOZAN (Mersin) – Öncelikle, Sayın Başkanlar, değerli milletvekilleri, Değerli Başombudsmanımız, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Başkanımız sunumunu yaparken “Umarım bir muhalefet şerhi, bir şerh olmaz, oy birliğiyle geçer.” dedi ama biz, DEM PARTİ olarak bir muhalefet şerhi sunduk, yazılı olarak sunduk. Yani öncelikle, bu raporda emeği geçen bütün arkadaşlara teşekkür ediyorum. Şerhimiz, raporda olanlardan ziyade raporda olmayanlar, yer alması gerekenler veya Başkanımızın az önce ifade ettiği, Kamu Denetçiliği Kurumunun resen harekete geçmesiyle ilgili kimi değerlendirmelerimiz var, şerhlerimiz var.

Yani kısa, birkaç başlıklı değerlendirmek istiyorum. Raporda hasta mahpuslar maalesef yok. Yani şöyle ifade edelim: Hepiniz yakinen takip ediyorsunuz, hangi dünya görüşünden, hangi siyasetten olursak olalım, şu an cezaevlerindeki -bu arada, hangi suçtan yattığına bakmaksızın- hasta tutsaklar meselesinin ben gerçekten cezaevlerinin ve bu ülkenin kanayan yarası olduğunu düşünüyorum. Tam bu noktada da sıkıntı nereden kaynaklı? Sıkıntı, kimi zaman Bakanlıktan kaynaklı, kimi zaman Adli Tıp Kurumundan kaynaklı. Adli Tıp Kurumu öyle bir hâlde ki yani şunu açık şekilde ifade edelim, bire birde iktidar partisi vekilleriyle dahi sohbet ettiğimizde, gerçekten Adli Tıp Kurumunun hasta tutsaklarla ilgili olarak ön tıkayıcı bir noktada olduğu bizlerle paylaşıyor. Yani Adli Tıp Kurumu, artık, tarafsız ve bağımsız karar verebilecek bir noktada değil.

Sadece birkaç hasta tutsakla ilgili bilgi vereceğim arkadaşlar. Şu anda Batman M Tipi Hapishanesinde 86 yaşında, yüzde 91 engelli, yürüyemiyor ve Adli Tıp Kurumu diyor ki: “Cezaevinde kalabilir.” Bakın, nereli olduğu, hangi suçtan cezaevinde olduğu meselesine kesinlikle girmiyorum yani 86 yaşında ve yüzde 91 engelli bir yurttaşımız şu anda cezaevinde. Yine, Metris R Tipi Kapalı Hapishanesinde Abdulkadir Kудay, ALS hastalığı tüm vücuduna yayılmış ve mamayla dahi beslenemiyor, şu anda 41 kiloya düşmüş. Hani buradaki meseleye, bazen hukuku, bazen siyaseti bir kenara bırakarak sadece vicdanla dahi yaklaştığımızda şu anda bu arkadaşların cezaevinde olmaması gerekiyor. Yine, bildiğiniz Makbule Özer anne, hepiniz duydunuz, Mecliste defalarca dile getirdik. Makbule anne 82 yaşında, yeniden Adli Tıp Kurumuna sevk edildi ve Makbule anne hâlen cezaevinde.

Yine, cezaevleriyle ilgili bir diğer husus, yeni açılan Y tipi, S tipi ve yüksek güvenlikli cezaevleri. Buna dair ben somut yaşanmışlığımla anlatayım; bir cezaevi ziyareti yaptığımda, uzunca bir süredir farklı cezaevlerinde müdürlük yapmış bir cezaevi müdürümüz şunu söyledi: “Keşke cezaevleri yapılırken biz mutfakta çalışanlara sorulsa.” “Müdür Bey, neden?” dedim. Diyor ki: “Şu anda benim müdürlüğünü yaptığım cezaevi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alan kişilere göre yapılmış ama bu cezaevlerinde süreli hapis cezası alanlar, hükümlülüler ya da tutuklular tutuluyor.” Bunu söyleyen bir cezaevi müdürü ama raporumuzda, maalesef, Y tipi, S tipi ve yüksek güvenlikli cezaevlerine dair herhangi bir değerlendirme söz konusu değil.

Ağız içi arama... Özellikle İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda bulunan arkadaşlarımız gerçekten yakinen biliyordur. Yani sadece cezaevi isimlerini söyleyeceğim: Malatya Akçadağ Cezaevi, Adana Kürkçüler F Tipi Cezaevi, Elâzığ 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Cezaevi, Karabük T Tipi Kapalı

Cezaevi, Afyon 1 No.lu T Tipi Kapalı Cezaevi. Bu cezaevlerinde ağız içi arama nedeniyle uzunca bir süredir tedavi olamayan mahpuslar var ve o konuda da somut bir yaşanmışlığı söyleyeyim. Geçtiğimiz günlerde Adana Kürkçüler Kampüs Cezaevini ziyaret ettim, farklı tiplerde cezaevleri var. Cezaevinin bir tanesinde Cezaevi Müdürünün söylediği şey şu, diyor ki: “Bizim yetkimizde değil; bu, Jandarmanın yetkisinde.” Aynı kampüste görüştüğümüz bir diğer Cezaevi Müdürünün söylediği şey şu: “Güvenlik gerekçesiyle.” Şimdi, güvenlik gerekçesini biz açtığımızda -yani burada özellikle avukatlık yapmış arkadaşlarımız bilir- der ki cezaevi müdürümüz: “Ağzının içerisinde jilet bulundurulabilir.” Daha sonra, bu uygulamanın yapıldığı yerdeki bir cezaevinde mahpuslar şunu önermiş: “Dedektörle ağzımıza bakılsın, ağzım kapalı.” demiş. Bu söylendiğinde bu defa şöyle geliyor: “Pusulaya taşıyabilirsin.” Şimdi, benim bu görüşmeyi yaptığım cezaevinde şöyle bir uygulama var: Buradaki mahpuslar hastaneye götürüldüğünde ring aracında tutuluyorlarmış yani hiçbir şekilde başka bir kişiyle temas kurmuyorlar; doktorla, hemşireyle, gardiyanla ve askerle muhatap oluyorlar. Pusulayı kimden alacak? Zaten bu kişiler üzerinden içeriye pusula koyacak kadar eli kolu uzun bir kişi -toparlayacağım Başkan- ne gerek var buna? Şimdi, ağız içi arama meselesi -gerçekten şunu yine ifade edeyim, birçok cezaevini ziyaret ettim- birçok cezaevindeki müdürün, cezaevlerinde çalışan personelin dahi yanlış bulduğu ve insanlık dışı bulduğu bir şey.

Sadece iki konu kaldı arkadaşlar, affınıza sığınarak.

İdare gözlem kurulları... Bakın, idare gözlem kurulları meselesi özetle şudur: Yönetmelikle hayata geçti ama şu anda yönetmelikle kanun çiğneniyor. Yönetmelikle mahkemenin yetkileri oradaki, kuruldaki kişilere, kurula veriliyor. Yani bir kişinin cezaevinde yatar süresi bellidir ama kurul çoğu zaman keyfi kararlarla kişilerin tahliyesini uzatabiliyor. Sadece iki şey söyleyeceğim: 65 yaşında otuz yıldır cezaevinde olan bir kişinin “Eğer cezaevinden tahliye olursa örgüte katılabilir.” gerekçesiyle tahliye edilmediğini biliyorum, bu sadece bir örnek.

Son olarak, değerli arkadaşlar, bu raporda olmayan, tamamı şerhimizde uzun uzadıya yazılı olan kayyum tahrifatları var. Kayyum uygulaması Hakkâri Belediyemize kayyum atanmasından sonra yaygınca bir şekilde gündeme geldi ama 2016’dan beri bu ülkede kayyum uygulaması var. Ben eminim, Kamu Denetçiliği Kurumu resen harekete geçerse gerçekten kayyum uygulamalarının kanuna aykırı olduğu şeklinde bir değerlendirme yapacaktır ve bu, raporda yer alacaktır. Sadece buradaki mesele şu: Bakın, değerli arkadaşlar, 2016 yılından bugüne kadar 144 defa DEM PARTİ ve aynı gelenekten gelen partilerimizin kazandığı belediyelere kayyum atanmış. Öte yandan, farklı partilerden seçilmiş 15 belediye başkanı farklı sebeplerle görevden alınmış ama tamamının yerine belediye meclisi kendi içinden belediye başkanı seçme yoluna gitmiştir. Tam da bu noktada ben Kamu Denetçiliği Kurumunun resen harekete geçmesi gerektiğini düşünüyorum. Başkanımız da ifade etti, şundan kaynaklı: Evet, vereceği kararlar tavsiye niteliğinde olacak ama belki bu ülkenin gerçekten önünü açacak; önünü açacak kararlar vereceği kanaatindeyim. Başkanımız Türkiye Güreş Federasyonu ile ilgili bir örnek verdi; ellerine, emeklerine sağlık. Bir işçinin tazminatının ödenmemesi meselesiyle ilgili olarak mahkeme kararlarının uygulanması gerektiğine dair bir tavsiye kararı verilmiş ama bu ülkede Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları uygulanmadı Sayın Başkan, bu ülkede Anayasa Mahkemesi kararları -Başkan, bitireceğim yani olabildiğince gerçekten böyle yeni tartışma açmamaya çalışıyorum, dikkat etmeye çalışıyorum- uygulanmadı hepinizin malumu ve ben özellikle Ombudsmanlık kurumu ilk tartışıldığında avukatlık yapıyordum, gerçekten umutlandım, bu ülkede bütün kurumları denetleyecek bağımsız bir kurumumuzun olması bence önemliydi. Benim kısaca izah etmeye çalıştığım konular raporda olmayan ve olması gereken konulardı.

Yeniden, raporda olan konularla ilgili arkadaşlara teşekkür ediyorum. Raporda emeği geçen bütün arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Teşekkür ederim.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Başkanım, bir açıklama yapabilir miyim müsaade ederseniz?

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Tabii ki Başkanım.

Buyurun.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Şimdi, Sayın Vekilimiz, bahsettiği konularla ilgili, gündeme gelmediğini söyledi. Biz ilk toplantımızda aldığımız kararlar bütün üyelere -zaten bu raporlar bütün üyelere dağıtıldı, KDK'nin raporları, artı, özeti de dağıtıldı- dedik ki: Bu kararlara bakın, burada gündemimize alınmasını istediğiniz konular varsa bana ya da komisyondaki uzman arkadaşla bildirin, onu da gündemimize alırız. Böyle bir talep gelmedi, gelmeyince de ben ve uzman arkadaşlar oturduk ve bu gündemimize almış olduğumuz konuları aldık ve sunduk.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK - Teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Vekilim.

HARUN MERTOĞLU (Rize) - Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyelerimiz, Ombudsmanımız; Kamu Denetçiliği Kurumunun 2023 Yılı Raporu'nu görüşüyoruz. Sayın Vekilimiz “Muhalefet şerhi yazacağız; bunlar, bunlar yok.” dedi ama yani ben Kurumun mevzuatını da çok iyi bildiğimden dolayı Kamu Denetçiliği Kurumu önüne gelen başvurularla alakalı değerlendirmeleri yaptı, rapora da çok güzel bir şekilde dercettiller ama Ombudsmanlık yaptığı çalışmalarla bugüne kadar gördük ki aslında Gazze raporu başta olmak üzere birçok konuda rapor hazırladı ekstradan, bundan dolayı da kendilerine teşekkür ediyorum bir kez daha ama cezaeviyle alakalı itirazlar, şikâyetler için İnsan Haklarını İnceleme Komisyonumuz var, yine alt komisyonumuz var cezaevleriyle ilgili. Orada değerlendirilebilecek konuların bu Karma Komisyonunun gündeminde olmadığını düşüncesindeyim.

Ben, emeği geçen herkese teşekkür ediyorum. Ombudsmanlığı da yaptıkları çalışmalardan dolayı tebrik ediyorum, başarılarının devamını diliyorum.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK - Teşekkür ederim.

Başka söz almak isteyen var mı?

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Sayın Başkan...

BAŞKAN SUNAY KARAMIK - Buyurun.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Sayın Başkan, Sayın Komisyon Başkanlarımız, Değerli Başdenetçi ve denetçi arkadaşlarımız; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum ve emeği geçen tüm arkadaşlarımıza da bu rapor için teşekkür ediyorum.

Şimdi, bizim eleştirimiz aslında genel, Kurumun yapısına ilişkin genel eleştiriler ve bu eleştirileri geçtiğimiz yıllarda da arkadaşlarımız yapmışlardı, bizler de yapmıştık. Yani genel şikâyetler konusunda, genel rahatsızlıklar konusunda, devletin işleyişindeki aksaklıklar konusunda, kamu personelinin tutumu konusunda denetçilerin veya Ombudsmanlık kurumunun resen harekete geçememesi çok büyük bir sorundur. Yani bizim yurttaşlardan böyle bir şeyi bekler olmamız yani ondan sonra, onların şikâyetine bağlı olması noktasında bir düzenlemenin olmaması bence büyük eksiklik. Neden? Yani şu yapılar en

azından: Başdenetçi ve denetçiler sonuçta bir kurul gibi toplanır, bir meseleden, gerçekten de önlerine gelen şikâyetlerden sonra veya şikâyetsiz kendilerinin resen harekete geçmesi gerektiği konusunda bir oturum açarlar, o oturumda bir şey yaparlar veya ilgili kurumlardan görüş alırlar, ondan sonra resen harekete geçme noktasında da bir tutum alırlar. Yani Ombudsmanlık kurumunun işleyişinde, sadece bireylerden gelecek şikâyetlere cevap vermek, geldiğimiz noktada yani devlet anlayışı bakımından da insan haklarına yaraşır devlet anlayışı bakımından da doğru değil bana göre. Dolayısıyla yani bizim önereceğimiz raporda bence böyle bir şeyin yasal düzenlemeyle Kurumun yapısı değiştirilirken olması lazım. Yani kurul hâlinde toplanır, ilgili kurumlardan görüş alır veya uzmanlardan görüş alır, görüş aldıktan sonra bir mesele konusunda resen inceleme yapmak gerekirse kurul kararından sonra o konu hakkında resen inceleme yapar çünkü belli konular vardır ki yurttaşlarımız şikâyet etmeyebilirler, bu meselenin aleni olmasını istemezler veya yani korku insani bir hâldir, korkarlar devletten veya başlarına bir iş geleceğini sanırlar ve o daha büyük bir toplumsal yaraya dönüşebilir. Dolayısıyla sizin gibi, Türkiye Büyük Millet Meclisinden seçilmiş, ondan sonra, yeterlilikleri konusunda hiç kimsenin şüphesi olmayan ve seçilme süreçleri çok objektif olarak bu kurullardan geçen insanların böyle bireysel ya da işte, toplumu ilgilendirmeyen bir konuyu da kendi gündemlerine alıp resen harekete geçeceği düşünülemez. Dolayısıyla böyle bir yetkinin verilmesi lazım yani kurul hâlinde alacakları kararlar, çoğunlukla alacakları bir kararla, ilgili kurumlardan ve uzmanlardan görüş aldıktan sonra olması lazım. Bu, başından beri eksik olan bir konudur ama Kurum bu konuda bir deneyim kazanmıştır çalışmalarıyla. Dolayısıyla kendi eksikliklerinin hangi noktada olduğu konusunda daha fazla deneyim sahibidir çalışmalarıyla, yazdıkları raporlarla ve aksayan yönlerle aynı zamanda. Dolayısıyla böyle bir öneriyi bizim kurul olarak yapmamız gerektiği görüşündeyim.

İkinci olarak, bu işin mantığında öteden beri benim gördüğüm şu var yani bakış açısı olarak, bunu hiç kimseyi tenkit etmek için söylemiyorum: “Devletimiz güzel işliyor ama zaman zaman, işte, ne yapalım yani aksaklıklar oluyor, kamu personeli kötü davranıyor, onu da biz düzeltiriz.” Yani mantık bu olunca dolayısıyla önümüze tek tek şikâyetlerin giderilmesi, ondan sonra, tatmin edilmesi, edilmemesi geliyor. Aslında bazı konularda yani siyasal tercihler var, o siyasal tercihlerin ortaya çıkardığı ağır ihlaller var. O, siyasal tercihten kaynaklanıyor yani devletin ve devleti yöneten siyasal iktidarın siyasal tercihten kaynaklanıyor. Mesela cezaevleri yani şimdi, cezaevleri konusundaki tercih sonuçta bu siyasal iktidarın ve devletin siyasal tercihidir. En basitini söyleyeceğim: Mesela, yargılandıkları yerler ve ikamet ettikleri yerlerin dışında cezaevlerinde tutulan mahkûmlar, tutsaklar. Yani bu bir siyasal tercihtir. Bu tercihi nedeniyle, mesela, Diyarbakır’da hükümlü, Diyarbakır’da yargılanmış, ikametgâhı Diyarbakır’a çok yakın olan bir ailenin mensubu, bir hükümlü Lice’de tutuluyor; yıllarca böyle tutuluyor. Bu, bir siyasal tercih yani Diyarbakır’daki cezaevlerinde yetersiz yer olduğu için değil; Diyarbakır’da da, işte Hatay’dan, ondan sonra Denizli’den, başka illerden hükümlüler tutuluyor.

AHMET SALİH DAL (Kilis) - Buna tamamıyla “siyasal tercih” demek de çok doğru değil bence.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Bence -yani bu benim kişisel görüşüm, sizinki farklı olabilir- bu bir siyasal tercih, o siyasal tercih de hükümlüyü ailesinden tecrit etmek, daha az görüşmesini sağlamak, hükümlünün ailesini daha fazla mağdur etmek, ekonomik olarak gıtmemesini sağlamak. Biz de biliyoruz ki, sizler de biliyorsunuz ki bu nedenlerle çocuklarını göremeyen, ekonomik nedenlerle ve yaşlılık nedeniyle...

İBRAHİM YURDUNUSEVEN (Afyonkarahisar) – ACEP var şimdi, dijital görüşebiliyorlar, yan yana olunması gerekiyor.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Bu benim görüşüm.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Her yerde eşit uygulanmıyor, siz de biliyorsunuz İbrahim Bey.

İBRAHİM YURDUNUSEVEN (Afyonkarahisar) – Her yerde var.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Yani, dolayısıyla 15 Temmuzdan önce de vardı, 15 Temmuzdan sonra daha yaygın bir biçimde oldu. Mesela en belirgin örneği versem şimdi ne diyeceksin? Selahattin Demirtaş, yargılandığı yer Ankara, ailesinin olduğu yer Diyarbakır, sekiz yıldır bir insanın eşi ve çocukları her hafta Diyarbakır’dan Edirne’ye gider mi? Yani bunu hangi insan vicdanı kabul eder? Sekiz yıldır sürekli bir biçimde, her hafta görüş günü, açık görüş günleri ve bayramlarda; bunu hangi vicdan kabul eder? Şimdi, Diyarbakır’daki cezaevi yüksek güvenlikli değil mi, orada Selahattin Demirtaş tutulmuyor mu mesela? En belirgin, herkesin bildiği bir örneği veriyorum. Sekiz yıl boyunca eşinin ve çocuklarının Diyarbakır’dan İstanbul’a, İstanbul’dan Edirne’ye gitmesinin maliyetinin ne olduğunu biliyor musunuz; hani insani maliyetini, ekonomik maliyetini söylemiyorum, vicdani maliyetinin? Bu bir siyasal tercih. Mesela bununla ilgili kaç şikâyet geldi size ve bunlarla ilgili kaç tane kabul veya ret var? Mesela konularına göre bir ayrımı da burada göremiyoruz veya aileyle ilgili olanlar da var, söyleyebilirim size.

Mesela aileyle ilgili başvurular var, 28 başvuru sanırım, kaç tanesi kadın cinayetine ilişkindir, yani konularına göre bir ayrım yok raporun kendisinde “Kaç tanesi aile içi şiddete ilişkindir veya buna ilişkin ne yapılmıştır?” gibi. Şunu söylemeye çalışıyorum: Dolayısıyla Ombudsmanlık Kurumunun devletten, bir; iki, devleti yöneten hükümetten daha bağımsız, daha dışında, o siyasal tercihlerin dışında duran bir yapıda olması lazım ve o siyasal tercihlerden -yani size göre tercih olmayabilir- kaynaklanan kitlesel mağduriyetlerde devlete de, hükümete de yol gösterici bir yerde olması lazım ki, yani işte “Bu devlet her şeyi doğru yapıyor, zaman zaman yanlış yapıyor.” uygulamasından da vazgeçilmiş olsun.

Konuşmamın başında özellikle şunun için söylemiştim ben: Yani hangileri uymuyor? Yani sistematik olarak uymayanları, mesela geçmiş yıllarla bu zamanı karşılaştırdık mı?

DERYA YANIK (Osmaniye) – Yok aslında, yani sistematik uymayan yok.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Şöyle, kurum olarak, hani ben tam olarak bilmediğim için de soruyorum: Mesela kurum olarak en iyi uyan Milli Savunma Bakanlığını, sonra Adalet Bakanlığını, sonra işte Sağlık Bakanlığını söylediniz. Kurum olarak geçtiğimiz yıl, 2022-2021’de uymama konusunda daha az özen gösteren...

SÜLEYMAN ŞAHAN (Yozgat) - Çağırdık ya onları işte.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Anladım. Yani geçmiş yıllara nazaran, öyle bir karşılaştırma var mı mesela, o da çok önemli.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – İyileşme ve kötüleşme eğrisi yapalım.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Neden? Çünkü yani buranın bir yaptırım gücünün olması lazım. Yaptırım gücü olmazsa eğer, yani işte aleni kamuoyuna duyurma, aleniyet yapma, suç duyurusunda bulunma gibi, hem bu kurumun hem de Ombudsmanlık kurumunun... Ombudsmanlık kurumunun suç duyurusunda bulunma gibi bir durumu yok, sonuçta en fazla tavsiye kararı veriyor. Peki, tavsiye ediyor, uyulmuyor; bir suç duyurusunda bulunamıyor veya gerçekten de vatandaş da bu konuda bu haklarını kullanmamış. Bu, yapanın yanına -tırnak içerisinde- kâr mı kalacak?

BAŞKAN SUNAY KARAMIK - Sayın Vekilim, toparlayabilir miyiz zamanı verimli kullanmak açısından. Söz almak isteyen başka üyelerimiz var.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) - Yani, bütün bunlar konusunda yapıcı eleştirilerde bulunuyoruz.

Teşekkür ediyoruz emeği geçenlere. Yani bu eleştirileri, bu raporun değerini kabul ederek...

BAŞKAN SUNAY KARAMIK - Aslında alt komisyon da aynı fikirde, 145'inci sayfanın son maddesinde karma alt komisyonun görüş ve önerilerinde Kuruma belirli konularda resen inceleme yetkisinin verilmesi önerilmiş.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Yani bazı eleştirilerimiz rahatsız edici olabilir Sayın Başkan. Bakın, şunun için söylüyorum: Gerçekten Kuruma gelen başvurular bize gelenlerin çok az bir kısmına tekabül eder çünkü bize gelen başvurular, yani muhalefet milletvekili olarak, sizlere veya Kuruma ulaşamayan, bir vesileyle kendisinin deşifre olmasını istemeyen başvurulardır genellikle, yani istemez bunun bilinmesini. Dolayısıyla bu söylediğim konu çok can yakıcı bir konu yani başka yerlerde tutulan tutsaklar konusu. Eminim burada bulunan AK PARTİ'li milletvekili arkadaşlarımıza da bu konuda çok sayıda şikâyet gitmiştir. Yani çocuğunu son üç dört yılda görmeyip ölen anne-babalar var, bunu da kabul edin.

Peki, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK - Buyurun Sayın Vekilim.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, kıymetli kamu denetçilerimiz; efendim, öncelikle, karşılayacağımız Kurban Bayramı'nı tebrik ediyorum. Ülkemizde hanelerin sadece yüzde 30'u kurban kesebiliyor, hanelerin yüzde 70'i de bu kurban kesenlerden pay bekliyor. İnşallah, bir dahaki...

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Hangi verileri aldın?

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) – Tarım ve Orman Bakanlığının verisine göre.

MELİHA AKYOL (Yalova) – Yani “Kestim.” diye onlara mı başvuruyoruz?

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Hayır efendim, kesilen kurban sayısı belli, Türkiye'deki hane sayısı belli, bir büyükbaş da en fazla 7 pay giriliyor; bunu herkes bilir.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) – Yok yok, herkes kesiyor, tamam; öyle diyelim ya!

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Rakamlar öyle demiyor.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) – Bence de demiyor da yani öyle diyelim.

AHMET GÖKHAN SARIÇAM (Kırklareli) – İbadet bu, isteyen keser, isteyen kesmez; demek ki yüzde 70'i sekülerleşmiş; nereden baktığınıza bağlı.

MELİHA AKYOL (Yalova) – Konuyu nereye bağladınız ya, bu bir bayram.

AHMET GÖKHAN SARIÇAM (Kırklareli) – Bayram başka bir şey, inanç başka bir şey.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) – Devam edeyim.

Ben, Kurban Bayramı'nı tebrik etmek istedim, bir de reel durumundan bahsettim. Ben yaklaşık on iki yıl önce Bursa'da bir programda sendikacıydım, Sayın Kamu Baş denetçimiz geldi. O zaman da bu kamu denetçiliğiyle alakalı eksik konuları konuşuyorduk, o zaman da söylenmişti “Allah aşkına, resen bazı konulara müdahale edilsin.” diye. Anlaşılan, Sayın Tanrikulu, on üç yıldır hiçbir ilerleme olmamış, hâlen bir resen sorunu var. Ben de aynı konuda konuşacağım. İki tane de somut örnek vermek istiyorum. Raporu hazırlayanlara ve emeği geçenlere de hususen teşekkür ediyorum, sağ olun.

Birincisi, 31 Mart Yerel Seçimlerinden sonra Türkiye’de belediyelerde, yerel yönetimlerde ağır bir işçi kıyımı başladı. Çok fazla belediyede örnek var. İşte, en son yaşanan -sürekli kamuoyunda ben de gündeme getiriyorum- Van’da İpekyolu ve Van Büyükşehir Belediyesinde işten çıkarılan 800’e yakın vatandaş, yaklaşık kırk beş gündür, elli gündür eylem yapıyor. Bu 800 kişinin işten çıkarılmasıyla alakalı hiçbir meşru gerekçe yok. Sorulduğunda da söylenen “Son altı ay içerisinde alınan...” Hâlbuki, altı ay içerisinde alınan da yok, içlerinde daha önceden beri olan da var, içlerinde engelli olan da var. İşte zaten yoksulluk, bunlar bayramı, misal, kara karşılayacaklar. Niye çıkardınız kardeşim bunları işinden bayram öncesi? İşte, çıkardılar. Bu sadece Van’daki DEM’li belediyelerde olmuyor, örnek olsun diye söyleyeyim: İzmir Büyükşehir Belediyesinde İzenerji’den 300’den fazla, İzdoğa’dan yine 100’ün üzerinde, Altındağ Belediyesinden yine 1 işçiyle alakalı var; Ağrı Patnos Belediyesinde çalışanların yine aynı şekilde, feragatname imzalamaya zorlanarak; Kartal Belediyesinde işçilerin yine, aynı şekilde şikâyetleri var, Menemen Belediyesinde, örneğin, tam 400 çalışan işten çıkarılmış. Anlatabiliyor muyum? Bunlar gizli saklı işler değil, yani şikâyete bağlı işine kalırsak muhtemelen çoğu da şikâyetçi olamadan, olmadan bu sıkıntıları çekmeye devam edecekler.

Bu, emek ve işle alakalı, ekme parasıyla alakalı konu hayati bir konudur. Bu konu için resen işlem yapılabilmelidir. İşçiler niye çıkarılıyor kardeşim? Hadi, özel sektörde anlıyoruz ve işte, direnebilenler direnmiyor, onun da örneğini vereceğim ama kamu kurumlarında, belediyelerde her yönetim değişikliğinde işin aslının “Sendensin, bendensin.” diye ya da “Yeni istihdam alanını bizim adamlara yer açalım.” mantığıyla insanların ekmeğiyle oynanması doğru mu ya, böyle bir şey olabilir mi? Buna “Evet.” denilebilir mi? Efendim, Sayın Başkanım; bir de adamlara diyorlar ki: “Bunlar bankamatik memuru.” diye de bir isim takmışlar. Bütün işçiler, Sendika Başkanı da dâhil -özellikle Van’dan bahsediyorum; Van Belediyesinden ve İpekyolu Belediyesinden bahsediyorum- diyorlar ki: “Kardeşim, bizde kart sistemi var, Allah aşkına bir kişi göstersonlar, kimse onun hakkını savunmayalım.” Birisi diyor: “Ben çöp kasasından indim.” Birisi diyor: “Ben mutfaktan çıktım.” Hepsi çalışan insanlar. O nedenle bunların, bir an önce resen bu konuya da el atması lazım; ben bunu örnek olsun diye söylüyorum.

Diğer örnek özel sektörden. Vatandaş sendikalaşıyor. Türkiye’de en zor şey işçi olmaktır, ekonomik anlamda en alt sosyal dilimden bahsediyoruz -tabii, onun altında emekliler var da- çalışanlar anlamında. Ya, işçinin bir tane hakkı var: Sendikalı olmak; anayasal hakkı, kanuni hakkı. Ve bu anayasal hakkı kullandığı için Gemlik’te Borusan’da işçiler işten çıkarıldı. Orada da yaklaşık iki aydır çadır kuruldu, 40’ın üzerinde işçi... Bayram öncesi hâlen içeridekilere baskı yapıyor; tanımıyorlar. Şimdi, Anayasa’yı tanımayacaksınız, kanunu tanımayacaksınız; bu ülkede ticaret yapmaya, iş yapmaya devam edeceksin.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Sayın Vekilim, toparlayalım.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) – Efendim?

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Toparlayalım.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) – Anladım, toparlıyorum, ben o kadar da konuşmadım ama.

Kamu kurumları, hususen de Kamu Denetçiliği Kurumu da bu konuda resen görev almalı diye düşünüyorum.

Heyeti saygıyla selamlıyorum.

Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Buyurun Mustafa Bey.

MUSTAFA ALKAYIŞ (Adıyaman) – Sayın Başkanım, ben de çok teşekkür ediyorum.

Öncelikle bu çalışmada başta Komisyon Başkanımız -Alt Komisyon Başkanımız- olmak üzere emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum.

Tabii, ben bazı arkadaşlarımız gibi çok karamsar değilim. Bunun nedeni de şu: Sezgin Bey'i biz yıllardır takip ediyoruz televizyondan, medyadan. İnsan hakları konusunda da kendi duyarlılığımız var ama mesela, söyledi, işte, Kamu Denetçiliğinin artık belli bir tecrübesi oldu, belli bir yere geldi; biraz daha ileri gitmesi lazım. Yani insan hakları konusu da belli bir yere geldi, belli bir yere geçti. Ben insan hakları savunucularının yani -1990'lı yıllarda değiliz, 2000'li yıllarda değiliz, beklentiler değişti- belki bizim de kendimizi artık formatlamamız gerekir diye düşünüyorum.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Yani biz geçmişte mi kaldık?

MUSTAFA ALKAYIŞ (Adıyaman) – Niçin söylüyorum bunu? Buradaki toplantılara katıldık hep beraber yani buraya gelen kurum yetkililerinin ben şeye çok kapalı olduğunu görmedim, açık söyleyeyim, hatta çok da memnun oldular. Ancak mevzuattan kaynaklanan... Mesela Selçuk Bey konuşuyor gördük, talep neden geliyor? Toplu sözleşmelerden geliyor. “Bunu aşamıyoruz, oturup karşı taraf, sendika bizimle böyle bir anlaşma yaptığı için bunu aşamıyoruz.” diyor. Dolayısıyla kurumlar da gerçekten bunu içselleştirmiş, belli bir hâle getirmiş, belli bir mevzuata gelmiş. Ve şunu da gördüm, bizim bildiğimiz o bürokratik, o her şeye kapalı kamu kurumlarından yani beklentimiz en çok askerlerin kapalı olmasıydı, buradaki aldıkları kararlar da birçok sivil kuruma da hakikaten örnek olabilecek şekilde. “Sayın Başkanım, biz bu hak ihlali gördük, bunu içselleştirdik ve askerlikle ilgili bir başvuru olmaksızın mesela, bu şeyi de kaldırdık.” diyor. O yüzden bizim de kendimizi belki biraz yenilememiz gerekir diye düşünüyorum.

Kamu Denetçiliğinin kararlarının talep hâlinde mi, yoksa resen mi tavsiye nitelikli olması; belki talep hâlinde olması ve tavsiye nitelikli olması -hepimiz hukukçuyuz, buradaki birçok arkadaşımız hukukçu- aslında o, anayasal şeyden kaynaklanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi adına işlem yapan bir kurumunun sadece tavsiye kararı almasının bile ne kadar büyük bir önemde olduğunu hepimiz biliyoruz.

Benim gelen talepleri inceleme imkânım oldu. Kamu Başdenetçimiz Şeref Bey de burada, teşekkür ediyoruz. Şöyle bir talebim olacak benim Sayın Başkanım... Tabii, taleplere baktığımız zaman genel olarak müracaat edenlerin büyük bir kısmının kamuda çalışan vatandaşlarımız olduğunu görüyoruz. Yani tayin hakkı istiyor, nakil hakkı istiyor gibi, yoğun olarak bunlardan geliyor. Dolayısıyla da bu mevzuatı takip edebilen, haklarını bilen, mevzuata hâkim arkadaşlarımız olduğunu görüyoruz. Biz, Türkiye Büyük Millet Meclisiyiz dolayısıyla aslında bütün vatandaşlarımızın bu sistemi bilmesi, tanınması ve buranın üzerinden de hak talebinde bulunması daha doğru olur diye düşünüyorum.

Sayın Başkanım, siz Adıyaman'a da gelmiştiniz; Adıyaman'daki bütün sivil toplum örgütlerini, kuruluşlarını davet etmiştiniz, biz de katılmıştık. Hatta hangi düşüncede, fikirde olursa olsun bütün hepsiyle de gerçekten çok güzel toplantılar yaptınız. Ondan sonra mesela, kendi ilimizden biliyoruz ki oraya çok ciddi anlamda müracaatlar oldu, tanıdılar, bildiler. Mesela, bizim ilimiz deprem görmüş, şu anda gerçekten gidip orayı bir görmek, incelemek, belki bu hassasiyetle gidip -depremden sonra 2 defa da geldiniz, Allah razı olsun- ama genel, vatandaşlarımızın, sıradan vatandaşlarımızın da Kamu Denetçiliğinden haberdar olması, içselleştirilmesi, bu Kurumu hakkının ihlal edildiğine inandığı anda faaliyete geçirmesi noktasında, bir farkındalığın yaratılması noktasında daha fazla çaba gösterilebilir mi, bu noktada bir beklentimiz var.

Ben emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum.

Sözlerimi tamamlarken şunu da özellikle belirtmek istiyorum: Mesela, Sezgin Bey ısrarla “tutsaklar” kelimesini kullanıyor. İkimiz de hukukçuyuz. “Tutsaklar” kelimesini bazen başka vekillerimiz de kullanıyor. Ben de hukukçuyum, insan hakları savunucusuyum. Yani hükümlü müdür, tutuklu mudur; “tutsaklar” tabiriniz nedir? Mecliste de konuşuluyor, hakikaten bilmek istiyorum, ben ısrarla bunu algılamak da isterim. Tutsak hukuku bellidir zaten, savaş hukuku terminolojisidir. Ama hukukçu olarak tutukludan mı bahsediyorsunuz, hükümlüden mi bahsediyorsunuz? Bunun da bir açıklığa kavuşması lazım.

İkincisi, bu idare gözlem kurullarından gelen şeylerle ilgili, yani tahliye edilip edilmemesiyle ilgili eskiden standart uygulama şuydu: Bir kişi cezasının belli bir kısmını yatar, ondan sonra da şartlı tahliyeyle salıverilirdi. Ancak bugün en çok eleştirenler esasen o düzenlemenin yapılmasına sebep olanlar, onu söyleyeyim. Bence bu noktada da yeni bir bakış açısına ihtiyaç var yani özellikle hükümlüler açısından. Ama onun konusu burası mıdır? Elbette ki bunu başka kurumlarda şey yapmak lazım diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Teşekkür ederim.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Başkanım...

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Sırada 4 kişi görüyorum.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Başkanım, yalnız bir sataşma var, İç Tüzük uyarınca bize söz vermeniz lazım, sonuçta İç Tüzük burada da uygulanıyor.

MUSTAFA ALKAYIŞ (Adıyaman) – Sezgin Ağabey, sizden daha böyle üst seviyede bir şeyi bekliyoruz yani onu söyleyeyim.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Tabii ki her eleştiriye açığız.

MUSTAFA ALKAYIŞ (Adıyaman) – Eleştirenler genelde eleştiriye kapalı oluyor.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Hayır, her eleştiriye açığız.

MUSTAFA ALKAYIŞ (Adıyaman) – Buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR (Devam)

3.- Diyarbakır Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrikulu'nun, Adıyaman Milletvekili Mustafa Alkayış'ın KDK 2023 Yılı Yıllık Raporu hakkındaki alt komisyon raporu üzerindeki konuşmasında kendisiyle ilgili bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Bizim ile sizler arasındaki fark şu, ben kişi olarak söylemiyorum yani insan haklarına nasıl baktığımız konusunda fark var tabii. Yani siz başka bir eksenden bakıyorsunuz, biz başka bir eksenden bakıyoruz. Dolayısıyla yani “Kendinizi formatlayın.” falan derken de yani biz insan hakları konusunun dinamik bir mesele olduğunu ve her gün yenilendiğini dolayısıyla çağa, zamana göre değiştiğini bilen insanlarız sonuçta. Yani bu işin, ayıptır söylemesi, ilmini de yaptık pratikten sonra da. Neyi, ne zaman, nerede söyleyeceğimizi de biliyoruz ama bakın, siz devletsiniz, devleti yöneten siyasal partisiniz. Dolayısıyla hani, şöyle bakıyorsunuz insan hakları meselesine, kabul etmediğiniz budur: Yani “Devlet ne kadar bahşederse.” Yani “İşte, bunu da yaptık, daha ne istiyorsunuz?” “Daha ötesi, daha ne yapsın bu devlet?” Biz öyle bakmıyoruz; insanlık onuruna, temel haklara insanın doğasından ve doğuşundan gelen haklar olarak bakıyoruz yani devletin bahşettiği haklar değil. O yüzden de siz, “Bakın, ne güzel işte ya, bir rapor hazırlanmış. İşte Ombudsmanlık Kurumu var, her yere gidiyor, düzeltmeye çalışıyor.” Bakış açımız bu yüzden farklı, o yüzden ben sizin bakış açınıza saygı duyuyorum ama bizimki o değil, biz öyle bakmıyoruz meseleye. Dolayısıyla...

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Bizim bakış açımızdan bahsetme ya! Öyle bir şey olmaz.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Hayır, bakın, ben de anladığımı söylüyorum.

MUSTAFA ALKAYIŞ (Adıyaman) – Yani ben hiç öyle bir şey demedim. Öyle de değil yani.

DERYA YANIK (Osmaniye) – İnsan Hakları Komisyonu Başkanı olarak burada cevap hakkı var. Cevap hakkı var.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – İnsan Hakları Komisyonu Başkanımız da sıraya girdi.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Evet, ben de bu şekilde anladığım için bu şekilde söylüyorum.

Evet, yani temel haklar konusu, insan hakları meselesi devletin inisiyatifine, devletin insafına bırakılmayacak kadar önemlidir. Dolayısıyla bu kurumlar da onlar için yapılıyor zaten ama mesele daha ötesidir. Bizim açımızdan insan haklarını savunanlar da her zaman daha ötesi için mücadele ederler yani verileni kabul etmezler, biz de daha ötesi için mücadele ediyoruz. Ha, şunu da söyleyeyim: Biz siyasal iktidar olsak -o da çok uzak değil, iktidar olacağız- Ombudsmanlık kurumunda muhalefeti çoğunluk yapacağız ki siyasal iktidarı daha fazla denetlesinler; bunu da şimdiden size söyleyeyim. Bizim iktidarımızda buradaki 5 kişi -hepsini saygıyla selamlıyorum tekrar, hepsine de çok saygı duyuyorum ama- aynı siyasal partiden insanlar olmayacak. Dolayısıyla bunu da gerçekleştireceğiz çünkü asıl amaç devleti ve siyasal iktidarı denetlemektir ama burada, yapısından kaynaklı nedenlerle, yasasından kaynaklı nedenlerle bu sefer kuruluşunda bu gerçekleşmiyor yani.

Peki, çok teşekkür ederim.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Teşekkür ederim.

MUSTAFA ALKAYIŞ (Adıyaman) – Asıl soruya cevap alamadık.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Buyurun Başkanım.

DERYA YANIK (Osmaniye) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlar...

MUSTAFA ALKAYIŞ (Adıyaman) – Biz yine cevap alamadık. Sezgin ağabey sadece bizi eleştirdi ama işin içine girmedi.

DERYA YANIK (Osmaniye) – Mustafa Bey, bir müsaade edin.

MUSTAFA ALKAYIŞ (Adıyaman) – Özür dilerim Sayın Başkanım.

DERYA YANIK (Osmaniye) – Çok özür dilerim, estagfurullah, teşekkür ediyorum.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Tutsak meselesini söylemedim. Pardon, özür diliyorum.

(Gülüşmeler)

MUSTAFA ALKAYIŞ (Adıyaman) – Ha, evet...

DERYA YANIK (Osmaniye) – Evet, hadi bakalım.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Yani ben avukatlık yaptım bilfiil ve bu dönemi de yakından takip eden, yani yargı düzeni içerisinde takip eden ve görüşlerimi Parlamentoda, bulunduğum yerde de ifade eden bir insanım. Şimdi, bazı uygulamalar gerçekten yargının çok ötesinde, adil yargılama kurallarının çok ötesinde, siyasal iktidarın ve devletin intikam aldığı, bütün hukuk uygulamalarını bir tarafa bıraktığı, düşman ceza hukuku uygulamalarıdır. Bu sadece benim görüşüm değil, birçok akademisyenin de aktivistin de siyasetçinin de görüşüdür. Dolayısıyla, adil yargılanmayan, adil, bağımsız ve tarafsız olmayan yargı tarafından tutulan insanlara böyle bir hukuki terim olan tutuklu, hükümlü tabirindense tutsak kelimesi ceza hukuku terminolojisinde olmamasına rağmen bana daha

doğru geliyor çünkü biz bazı yargılamaları düşman ceza hukuku yargılaması olarak kabul ediyoruz. O nedenle de o yargılamanın sonucunda mahkûm olup tutulan insanlarda bu kavramı kullanıyoruz. Siz eleştirebilirsiniz ama ben kullanıyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Buyurun Sayın Başkanım.

4.- Osmaniye Milletvekili Derya Yanık'ın, Diyarbakır Milletvekili Mustafa Sezgin Tanriku'lu'nun KDK 2023 Yılı Yıllık Raporu hakkındaki alt komisyon raporu üzerindeki konuşmasında ve yaptığı açıklamasında geçen bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

DERYA YANIK (Osmaniye) – Değerli arkadaşlar, tabii, bu toplantının konusu, nihayetinde Kamu Denetçiliği Kurumunun raporunun değerlendirilmesi ve kabulü dolayısıyla bir alt komisyon raporunu konuşuyoruz bir taraftan da. Hiç polemige girmek, hatta siyaset diline evrilmek gibi bir niyetim yok aslına bakarsanız ama Sezgin Bey'in o toptancı yaklaşımı -ki kendisinden beklemediğim bir toptancılık, onu da söyleyeyim- yani siz ve biz ayırımı hakikaten çok...

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Ben yani ideolojik bakış açısı olarak söylüyorum.

DERYA YANIK (Osmaniye) – İşte tam olarak onu söyleyeceğim.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Hayır, aynı düşünmüyoruz zaten, düşünsek aynı siyasal partilerde oluruz.

DERYA YANIK (Osmaniye) – Yok, hayır, aynı düşünmüyoruz, eyvallah, aynı düşünmediğimizin farkındayız. Tabii ki işte burada bir sürü farklı farklı siyasi görüşten arkadaşlarımız var ancak insan hakları noktasında siyasal iktidarı böyle toptancı bir dille itham etmek en hafif karşılığıyla çok haksızlıktır.

Şimdi, Sezgin Bey insan hakları savunuculuğunun içinden gelen bir arkadaşımız, benim de âcizane mesleğimin başından beri -yaklaşık 97-98'de başladık, hatta öğrenciliği de sayarsak neredeyse işte-Kamu Denetçimiz Fatma Hanım'la hemen hemen aynı dönemlerden itibaren başladığımız bir insan hakkı savunuculuğumuz var. Bakın, şunu bir tespit etmemiz lazım adil olmak bakımından: Birincisi, evet, insan hakları çok dinamik bir disiplindir, sürekli gelişir, sürekli dönüşür. İnsan var olduğu sürece, insan yaşadığı sürece insan hakları disiplini de devam eder, durağan değildir, olamaz, tabiatı itibarıyla olamaz. İnsan hakları disiplininin durağan olması kendi tabiatına, kendi ontolojisine aykırı bir durum, bunu bir yere koyalım. Bu bir gerçektir ve bunun üzerinden zaten hak arama yollarının çoğaltılması, derinleştirilmesi, niteliklerinin değiştirilmesi, Mecliste ayrı, dışarıda ayrı vesaire, bunları bunun için ihdas etmek... Eksik fazla arkadaşlar, hepsinin çok mükemmel olduğu, hepsinin eksiksiz çalıştığı falan gibi bir iddiayı ortaya koymayız yani bunu yaptığımızda da yanlış yaparız; bu birincisi.

İkincisi, bunun karşısında şöyle bir yanılgı var: Her şey tamam. Hayır, hiçbir şey tamam değil, bunu iddia etmem ama "Hiçbir şey yapılmadı..." Yani 90'ların Türkiye'sini bugün bizim karşımıza matah bir şeymiş gibi çıkaranlar var. Allah aşkına, 90'ların Türkiye'si, asit kuyuları arkadaşlar. Bunu bizim karşımıza çıkarmayın ya! 90'ların Türkiye'sini bugünün Türkiye'sinden daha matahmış gibi önümüze çıkaran, insan hakları gelişiminde, insan hakları evriminde bunun ikisini kıyaslayan anlayışlar var muhalefet tarafından, buna evet diyebilir misiniz? Allah rızası için ya, vicdanen bakın; bırakın hukuku, Komisyonu, Meclisi, siyasi görüşleri, şu memleketin insanlarıyız, şu memleketin vatandaşlarıyız, nerede durursak duralım, insan haklarının hangi cepesinde, hangi noktasında durursak duralım bana

sadece şu kıyaslanmanın ne kadar hakkaniyetli olup olmadığını birisi söylesin. Dolayısıyla insan hakları, evet, dinamik bir yapıdır. Evet, sürekli hareket eder, sürekli dönüşür. Nitekim bunu ortaya koymamız ve bunun gelişimi için çabalamamız gerekiyor.

Asla ve kata “Biz yaptık, devlet ne bahsettiyse odur kardeşim, kimse de sesini çıkarmasın” demiyoruz, diyemeyiz; böyle bir geleneğin içinden gelmiyoruz. Bakın, onu da altını çizerek söyleyeyim: AK PARTİ asla böyle bir geleneğin içinden gelmiyor. Ama öbür taraftan da 90’ların Türkiye’siyle, 2000’lerin başındaki Türkiye’yle bugünün Türkiye’sini de lütfen kimse kıyaslamasın. Bunu da asla kabul etmeyiz ve bunun doğru olmadığını da en yüksek sesle ifade ederiz. Etmeye de en çok hakkı olanlar da yine bizleriz, onu da ifade edeyim.

Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Teşekkür ederim.

Necmettin Bey, buyurun.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) – Ben bir kıyaslama örneği verebilir miyim Başkanım, Sayın Başkan sorduğu için?

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Ama bu konu çok uzadı.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) – Ama yani “Kıyaslayacak bir şey var mı?” diye sorduğu için.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Buyurun, çok kısa.

5.- İzmir Milletvekili Rifat Turuntay Nalbantoğlu’nun, Osmaniye Milletvekili Derya Yanık’ın Diyarbakır Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrıkulu’nun konuşmasıyla ilgili yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) – Cezaevleri, Sayın Başkanım, cezaevleri...

DERYA YANIK (Osmaniye) – Asit kuyularıyla ama kıyaslanmaz yani o o da değil.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) – Asit kuyuları yok, tamam ama cezaevleri, cezaevlerindeki uygulamalar, yeni icat edilmiş cezaevi türleri. Amerika’da falan kalkmış artık, insanlık dışı olduğu tespit edilmiş, uygulanmayan cezaevi türleri...

V.- KARMA KOMİSYONLAR (Devam)

A) RAPOR ÜZERİNDE GÖRÜŞMELER (Devam)

1.-Kamu Denetçiliği Kurumu 2023 Yılı Yıllık Raporu hakkında hazırlanan alt komisyon raporu üzerinde görüşme (Devam)

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Necmettin Bey, buyurun.

NECMETTİN ÇALIŞKAN (Hatay) – Teşekkür ediyorum.

Öncelikle, raporun hazırlanmasında emeği geçen değerli üyelere ben teşekkür ediyorum; gerçekten yorucu, zahmetli bir çalışma. Tabii, burası ortak komisyon olduğu için de belki dilekçeyle ilgili bölüm farklı düşünülebilir.

Başkanımız demin Güreş Federasyonu ile ilgili konunun takip edildiğini söyledi ama neticesiyle ilgili tam, ben en azından bilgi sahibi olamadım.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – “Tazminat ödendi.” dedi.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Güreş Federasyonu yeni seçilmiş dolayısıyla mağdur kişiyle irtibata geçmişler, bir anlaşma yoluna gidiyorlar. Biz bu konunun takipçisi olsun diye Gençlik ve Spor Bakanlığımızla...

NECMETTİN ÇALIŞKAN (Hatay) – Henüz ödenmedi, müzakere devam ediyor.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Gençlik ve Spor Bakanlığını da işin içerisine dercettik ve hem kamu denetçilerimiz hem biz bunu takip ediyoruz, tazminatıyla beraber ödenmesi için.

NECMETTİN ÇALIŞKAN (Hatay) – Eyvallah.

İkinci olarak da tabii, burada özellikle “Ceza ve Tevkifevlerinde yüzde 98 oranında başarı” gibi bir laf söylendi. Yani aslında deyim yerindeyse şok oldum. Türkiye’de insan hakları ihlallerinin en fazla yaşandığı yer cezaevleri, özellikle...

DERYA YANIK (Osmaniye) – Tavsiye kararlarına uyma noktasında ama.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Ama gelen şikâyetler dikkate alınıyor.

NECMETTİN ÇALIŞKAN (Hatay) – Şu anda cezaevleri, gerçekten bu dönemde en vahşi problemlerin yaşandığı, en kötü durumun olduğu yer. Burada Komisyon üyeleri kendilerini suçlu değil bu konuda ama bilelim ki Komisyon da eğer kendiliğinden de görev addedecekse bugün tutuklu hastaların feryadı arşı titretiyor.

Bugün sosyal medyaya da yansıyan durumları hepimiz görüyoruz ki özellikle bazı tutuklulara yönelik eşlerin ayrı illerde olması fevkalade büyük bir insan hakları ihlali, sadece tutuklulara ve yakınlarına ceza verilmek üzere sanki böyle bir durum uygulanıyor.

Ben özellikle şu hususu arz etmek istiyorum: Geçtiğimiz günlerde Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından, Saadet Partili müşahidi katleden AK PARTİ’li bir üye yaşlılığı ve hastalığı gerekçe gösterilerek affedildi. Bu gerçekten eğer “Katil bizimse sahip çıkarız.” anlayışıyla yapılmışsa son derece yanlış olmuş. Bugün insan hakları ihlallerinde...

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Yeni mi o olay?

NECMETTİN ÇALIŞKAN (Hatay) – Evet yeni, geçtiğimiz ay içerisinde oldu. Bu gerçekten kamu vicdanını yaralar. Çok daha ağır hastalar...

DERYA YANIK (Osmaniye) – Tavsiye kararına uymak bakımından...

NECMETTİN ÇALIŞKAN (Hatay) – Yani savunmak zorunda değilsiniz. Ben bunu gündeme getireyim, kayıtlara geçsin.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Ben olayı bilmiyorum, anlamaya çalışıyorum.

NECMETTİN ÇALIŞKAN (Hatay) – Siz bilmiyorsanız Başkanım, Bakanım, ifade edeyim. Malatya Pütürge’de 2019 belediye seçimlerinde sandık başında yaşanan olay neticesinde AK PARTİ’li belediye başkanının babası Saadet Partili 2 üyeyi katletti; tutuklu olan şahıs da tam ülkenin çok karışık olduğu bir günde sağlık gerekçesi gösterilerek affedildi. Bu aslında doğru bir durum değil. Bu, kamu vicdanını yaraladı. Tabii, bu açıdan da adaletin herkese eşit olarak yansımaya gerekir. Benim buradaki ifadelerim Komisyon üyelerinin suçlamaya değil. Bu icraatı yapanlar, Sayın Cumhurbaşkanını yönlendirenler, o dosyayı önüne her kim getirdiyse onlar vebal altında. Burada birilerini aklayabiliriz. Bu aklamayla da sadece kendimizi tatmin etmiş oluruz. Bunun sorumlulukları, elbette vebal hiçbir şekilde kalkmaz.

Ben tekrar teşekkür ediyorum. Bu cezaevi ihlallerinin son derece önemli olduğunu bir sorumluluk olarak da hatırlatmak istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Teşekkür ederim.

İbrahim Bey, buyurun.

İBRAHİM ARSLAN (Eskişehir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkanetçi ve diğer denetçilerimiz, sevgili Komisyon üyesi arkadaşlarım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sadece tutanaklara geçmesi bakımından söz aldım. O nedenle de hepimize bazı hatırlatmaları yapmak istiyorum çünkü Kamu Denetçiliği Kurumunun, Ombudsman kavramının ne anlama geldiği, nasıl yol alabileceğiyle de doğrudan ilintili. Bu açıdan iki tane tanımlamayı hep beraber bir daha hatırlayalım. Sözlerimin sonunu bunlarla bağlayacağım.

Şimdi, değerli arkadaşlar, önce kuruluş amacına bakmamız lazım KDK'nin. KDK'nin kuruluş amacı, kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin şikâyet mekanizmaları olarak idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını, insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka, hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak amacıyla kurulduğu çok açık. Anayasal bir kurumdan söz ediyoruz.

Peki, KDK'nin temel hedefleri ne? Oradan baktığımızda da Türkiye'de insan haklarına saygılı, hukuka ve hakkaniyete uygun olarak çalışan, hesap verebilir bir yönetim anlayışının gelişmesi için kurulmuş anayasal bir hak arama kurumudur. Hukukun üstünlüğüne dayanan -altını çizerek söylüyorum- toplumsal düzene ve bireysel haklara saygıyı ilke kabul edinen; yine altını çizmeliyiz ki Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlükleri koruyan ve güçlendiren, hak ihlallerine karşı etkin ve etkili bir şekilde mücadele yürüten yönetim anlayışının pekiştirilmesi ve toplumun tüm kesimlerinin insan hakları konusunda yeterli bilinç düzeyine ulaşması KDK'nin temel hedefleri olarak tanımlanıyor.

Şimdi, Kurumun tanımlanmasında, amacında, ortaya koymuş olduğu hedeflerinde ve çalışmalarında tanımlanan biçimiyle aslında bir sıkıntı yok. O nedenle, bugüne kadar görev alan -önümüzde de 750 sayfalık bir ana rapor, 155 sayfalık da alt komisyon raporu var, 900 sayfaya yayılan bir raporla geldi-meği geçen bütün arkadaşlarımıza şükranlarımızı ve saygılarımızı sunuyorum ama bu kadar çabanın ürünü olarak ortaya ne çıkardığımızı bence tartışabilmeliyiz. 2023 yılında 19 bin -yuvarlayarak söylüyorum rakamları- dosya başvurusu var, 2022 yılından devreden dosyalarla birlikte 2023 yılında 21 bin dosyayı önümüze almış ve sonuçlandırmışız ama gelen şikâyetlerden aslında tavsiye, kısmen tavsiye ve olumlu anlamda dostane çözümlerle çözebildiğimiz dosya sayısı yaklaşık yüzde 10. Geriye kalan kısmın da kimi incelenemez olduğu için, kimi başvurularının yetersiz olması nedeniyle reddolunması, kimi gönderme kararlarıyla iç hukuk yolları tüketilmediği için geri iade ediliyor. Yani sonuçlandırabildiğimiz, vatandaş haklı bularak yüzde 10 seviyesinde bir dosyamız var. Peki, bunun yanına neyi eklemeliyiz? Mevzuat değişikliği.

Sevgili vekillerimiz, söz alanlar hep söz ettiler. Sayın Başkanetçimiz de aslında önceki toplantılarda kendi sunuşlarında bu sıkıntılarını da ifade etmişti. Şimdi, Kamu Denetçiliği Kurumu resen hareket edemezse, AYM'ye başvuramazsa, dava açma yetkisi olmazsa ve aldığı tavsiye kararları da merkezî iktidar tarafından dikkate alınıp uygulanmazsa vatandaş yaşadığı sorunla baş başa. Şimdi bunu neyle örnekleyebiliriz? Mevzuat değişiklikleriyle örnekleyebiliriz. KDK'nin almış olduğu mevzuat değişikliği önerileri var, merkezî iktidara yönelttiği. Peki, bu mevzuat değişiklikleri yapılmazsa -ki yapılmıyor önemli bir kısmı- vatandaş yaşadığı sorunuyla baş başa ve Komisyona, kurula gelen başvuru sayısı

gerçekten Türkiye nüfusuna ölçülebilir çok sınırlı. Milletvekillerimizin mail kutuları binlerce, on binlerce başvuruyla dolu aslında. KDK'ye de gelmiyor insanlar. Bu hem umutsuzluktan hem çaresizlikten hem de diğer unsurlardan.

Sözlerimi çok uzatmak istemiyorum, toparlayayım. Sevgili dostlar, anayasal devlet ve hukukun üstünlüğü hepimizi var eden temel değer olmak zorundadır. Eğer bu ülkede Anayasa Mahkemesinin kararlarına uyulmuyorsa, Anayasa Mahkemesi kapatılsın söylemine varan söylemlere yöneliniyorsa burada hepimizin şapkayı önümüze koyup düşünmesi lazım.

İnsan haklarından, hak aramalardan söz ediyoruz değil mi? Bugün burada Can Atalay'ı hepimizin anması lazım. Sevgili Can Atalay halk iradesiyle milletvekili seçildi ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesiydi. Sevgili Can olsaydı bugün bu toplantıda düşüncelerini bizimle, kamuoyuyla paylaşma şansına erişecekti ama biz ne yaptık? Sevgili Can'ın, halkın iradesine rağmen, Anayasa'ya, Anayasa Mahkemesinin kararına rağmen milletvekilliğinin düşürüldüğü bir düzlemde konuşulacak çok da söz olmadığını düşünüyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Teşekkür ederim.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Yalnız hak arama yolları, sadece şikâyetler buraya gelmiyor Sayın Başkanım.

İBRAHİM ARSLAN (Eskişehir) – Biliyorum, biliyorum, polemik de yapmak değil derdim, sözlerimi kullandım. Lütfen, ben kimseye polemik olsun diye söz atışında bulunmadım.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Polemik değil, sadece bir açıklık getirmek amacıyla...

İBRAHİM ARSLAN (Eskişehir) – Konuşmak isterseniz saatlerce tartışırız.

AHMET SALİH DAL (Kilis) – Sadece Ombudsmanlık değil dediğim.

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Sayın Başkan, söz almayacağım da sadece kayıtlara geçsin diye.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Buyurun.

III.- AÇIKLAMALAR (Devam)

6.- Diyarbakır Milletvekili Mustafa Sezgin Tanrikulu'nun, Osmaniye Milletvekili Derya Yanık'ın yaptığı açıklamasında kendi adını anarak kullandığı bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) - Komisyon Başkanımız Derya Hanım'ın biraz önce yine adımı anarak beni eleştiren sözleri oldu 90'lı yıllar ile bu yılları karşılaştırma açısından. Yani bu tartışmayı burada yapmıyorum, yapmayacağım ama şunu ifade edeyim: Yarınki toplantımızdan sonraki ilk toplantımızda bu akademik tartışmayı Sayın Başkanla kendi Komisyonumuzda yapacağım.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Ben de duymak isterim, ben de katılayım ona.

DERYA YANIK (Osmaniye) – Memnuniyetle.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Çok keyifli bir sohbet aslında, bölmek istemezdim ama...

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Tamam yani biraz buranın toplantısı uzadı ama bu konuda çalışmış birisiyim, aynı zamanda bu karşılaştırmaları yapmış birisiyim. 90'lı yıllar ile o zaman yaşayan yani işte avukatlık yapan, insan hakları savunuculuğu yapan, şimdi de milletvekili olarak yapma imkânına sahibim ve karşılaştırdım, akademik olarak karşılaştırdım. O tartışmayı da kendi Komisyon toplantımıza bırakıyorum. Sizi davet etmeyi de Sayın Derya Hanım'a şu anda bildiriyorum.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Teşekkür ederim.

V.- KARMA KOMİSYONLAR (Devam)**A) RAPOR ÜZERİNDE GÖRÜŞMELER (Devam)**

1.-Kamu Denetçiliği Kurumu 2023 Yılı Yıllık Raporu hakkında hazırlanan alt komisyon raporu üzerinde görüşme (Devam)

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Evet, Nevroz Hanım...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Merhabalar.

Ben de emeği geçen, Karma Komisyonunda yer alan arkadaşların emeklerine sağlık... Tartışmalar hızlı ve belli bir süreçte oldu. Önceki sadece tek bir Karma Komisyon toplantısına katılma fırsatı buldum. Orada da kimi şeyler yine kamu denetçileri tarafından söylenmişti ve şu anda raporda da kimi öneriler var, resen ele alınması, sürelerin uzatılması gibi. Tabii ki bu öneriler ele alınırken neden bu ihtiyaç çıktı, resen neden ihtiyaç duyuyoruz meselelerini açıklama noktası buradaki herkesin hakkı ve neden insan hakları... Her ne kadar -insan hakları günceldir- değişen bir veri olarak versek de şu an Anayasa Mahkemesindeki başvuru sayısı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine en çok başvuruları giden ülke olmamız, en çok ihlal kararı verilen ülkelerden olmamız aslında insan hakları bakımından bize bir tablo veriyor.

Yine cezaevleri, Adalet Bakanlığı sık sık tüm raporlarında şuna yer verir: Bir ülkenin insan hakları ve demokrasi verisi, aslında cezaevleri bunu gösterir diye. Şu an Türkiye'deki cezaevlerine -gezdiğimiz ya da gezmediğimiz- yapılan başvurularda, en fazla hak ihlallerinin yaşandığı, en fazla eziyet, insan haklarıyla ilgili problemlerin yaşandığı yerlerden bir tanesi orası. Maalesef, biz sadece bunu İnsan Hakları Komisyonuna da indirgeyemeyiz. Birçok hak kurumu, birçok başvuru var diyoruz, evet ancak Ombudsmanlığa sınırlı sayıda başvuru, sınırlı sayıda bir değerlendirme imkânımız var ancak bu sınırlı sayıdaki başvuru ve değerlendirme imkânında sanki bakanlıkların gerçek anlamda taleplere, tavsiyelere uygun bir karar aldığı tablosu çizilmesi de gereğinden fazla pozitif ve tozpembe görünüyor bizler açısından. Bunu eleştirmek hepimizin hakkı.

90'lı yılların meselesini her ne kadar Sezgin Bey sonraki oturuma bırakmış olsa da şu bir gerçek -90'lardaki asit kuyularından bahsetti Derya Hanım- o süreci lanetliyor, o süreçte yaşananlara sahip çıkılmıyorsa, Türkiye'nin bir kara dönemi olarak anlatılıyorsa o süreçte yargılananlara sizin döneminizde JİTEM davalarından beraat kararları verildi, JİTEM davaları olan kişiler hakkında düşme kararları verildi, beraat kararı ve zaman aşımı verildi. Vartinis bunlardan bir tanesi. Şu an Kızıltepe'deki JİTEM dosyası 2025 Kasımında zaman aşımına uğrayacak. Gerçekten insan hakları alanında bir ilerlemeden bahsedeceksek ve o günleri lanetleyeceksek öncelikle o günlerdeki failleri yargılamaktan başlayalım. Sadece politik olarak burada söylemek yetmez, her alanda mücadele ve her alanda insan haklarına uygun davranılması gerekir. Bu tamamen bir yanıltmaca.

Cezaevleri olarak da evet, ifade edildi, gerçekten bir karşılaştırma yapılacaksa da cezaevinde tutulan kişi sayısı, cezaevlerinin mimarisi, tecrit, izolasyon hâli, cezaevinde tutulan kişilerin dış dünyayla iletişimleri noktasında şu an içerisinde bulunduğumuz F, S, Y tipleri gerçek anlamda 90'lı yıllardan çok daha beter bir durumda. Evet, öldürmüyorsunuz ya da belki ölüm yok, asit kuyuları yok, bu pozitif bir durum ancak şu an ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alıp 41 kiloya düşen Abdulkadir Kuday tek bir yasama kararı üzerinden bırakılmıyor ya da onlarca hasta mahpus var ki... Yarın toplantımız olacak, Sayın Bakan da gelecek, orada da dillendireceğiz, çok ayrıntıya girmeyeceğim. Şu bir gerçek: Ombudsmanlık bizim de değer verdiğimiz, gelişmesini istediğimiz bir mesele ama Bakanlığa ulaşma, sorunları çözme, gerçek anlamda ilerleme katetme noktasında daha fazla yetki verilmesi gereken bir kurum olarak da biz de aynı şekilde görüyoruz. Resen inceleme yapma yetkisi, belki de sınırlı başvuru

diye ifade ettiğimiz noktada onların da daha etkili bir insan hakları mücadelesi idarenin daha etkili bir çalışma yapmasına katkı sunacak, hem kendilerinin çalışma biçimi hem de etkileme bakımından daha etkili olacağını düşünüyorum. O yönüyle, o talebe, raporda yer alan talebe bizler de katılıyoruz.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Teşekkür ederim.

Nurhayat Hanım...

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Evet, ben de bütün hazırunu saygıyla selamlıyorum. Emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

Şimdi, öncelikle şunu söylemek istiyorum: Bu resen yetkinin verilmesi konusuna ben de katılıyorum fakat işte orada, tam da orada ideoloji devreye giriyor yani bu yetkiyi verdiğimizde o resen yetkinin kullanılması konusunda gerçekten ideolojik bakış açısı çok önemli.

Burada Sezgin Vekilimizi desteklemek için yaşadığımız bir durumu anlatmak isterim. 2016 yılında TİHEK Kanunu çıktı. O kanunda başvuru yetkisi olan kişilerle ilgili düzenleme maddesi Komisyondan, Genel Kuruldan geçmişti ve resen harekete geçme yetkisi verilmemişti Kuruma. O sırada da çok yoğun bir şekilde, maalesef bütün kamuoyunu çok rahatsız eden, çocuklarla ilgili, istismarla ilgili bazı olaylar yaşanmıştı ve ben konuşmamda çocuklarla ilgili, hele hele savunmasız kişilerle ilgili, kendilerini koruyamayacak mağdurlarla ilgili Kuruma resen harekete geçme yetkisi verilmesi gerektiğini beyan etmiştim ve o çarpıcı korkunç örnekleri de ifade etmiştim Genel Kurulda. Bunun üzerine, o madde geçmiş olmasına rağmen tekrarımızakereyle yeniden düzenlenip mağdur çocuklarla ilgili –çünkü aileleri tarafından da maalesef istismar edilebiliyorlar ya da göz yumulabiliyor ve dolayısıyla velisinin başvurması gibi bir şey söz konusu olmayınca- birçok durumda resen harekete geçme yetkisi gerekiyordu ve TİHEK Kanunu’na bu yetki eklenmişti ama tabii, bu kanun daha önce çıkmış bir kanundu. Sonra ne oldu biliyor musunuz? Ben böyle kanuna o değişikliğin eklenmesi konusunda hani vicdanen çocuklara karşı bir milletvekili olarak sorumluluğumu yerine getirmiş olmaktan mutluydum ama sonra o TİHEK’in Başkanı bu Mecliste bir açıklama yaptı ve çocuk yaştaki evlilikleri savundu. “İşte, efendim, 15 yaşında rızasıyla ilişkiye girebiliyorsa evliliklerin yasaklanması insan hakları ve eşitliğe aykırıdır.” dedi ve gerçekten bu sefer de utandım.

DERYA YANIK (Osmaniye) – Onu biz de eleştirdik ama.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Evet, siz de eleştirmiştiniz. Sizi tebrik ediyorum ama genel olarak, ideolojik olarak partinizin bakış açısı maalesef bu.

DERYA YANIK (Osmaniye) – Yok, partimizin bakış açısı değil.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Bireysel bir bakış açısı...

DERYA YANIK (Osmaniye) – Sevgili Vekilim, itiraz etmek istemem ama partimizin bakış açısı değil, bireysel bakış o.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Bir şey söyleyeyim: Bu Mecliste istismarcısıyla evlendirme yasası çıkacaktı ve daha sonra da maalesef İnfaz Kanunu’nda yapılan değişikliklerle...

DERYA YANIK (Osmaniye) – Ama çıkmadı.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – ...onun önü açıldı.

DERYA YANIK (Osmaniye) – Hayır, yine biz itiraz ettik. Yapmayın Allah aşkına!

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Bunu ben burada yaşadım, lütfen. Hatta bütün kadın örgütleri geldiler, Mecliste basın açıklaması yapıldı, sonra geri çekildi ama adım adım bu... Bunun ismi o şekilde konulmadı ama İnfaz Kanunu’nda coronadan sonra yapılan değişikliklerle maalesef hepsi serbest bırakıldı yani bunların. Bunları biz burada yaşadık.

Şimdi, çocuklarla ilgili mutlaka bu resen harekete geçme yetkisinin konulması gerekiyor.

Bir de ben işçilerle ilgili bir duyarlılık olması gerektiğini düşünüyorum ama yani Selçuk Vekilimizin söylediği gibi değil, onun söylediği bireyler arasında yaşanan anlaşmazlıklar ve mahkemeler bunlara bakıyorlar elbette ama bazı konular var ki mahkemelere başvurulamayacak şekilde ama yine insan olarak hepimizin onurunu zedeleyen, insanlık onurunu zedeleyen, tam da orada kamunun harekete geçmesini gerektiren şeylerdir. Bunu da yine somutlaştırmak istersem şu örneği vereceğim çünkü tam o olay yaşandığında bunun olması gerektiğini düşünmüştüm: Antalya’da bir inşaat işçisi işvereni tarafından arabasının bagajına konularak bir yerden bir yere götürülmüştü ve bunun için de işte “Araç kirleniyor, araba kirleniyor.” gibi bir gerekçe... Sonra tabii, bunun işçinin iradesiyle ve rızasıyla gerçekleştiğini beyan etmişti ama tabii işçi sonuçta çalışmak zorunda olduğu için ve dezavantajlı durumda olduğu için işveren karşısında ve yaşamızda, yasalarımızda da aslında manevi olarak çok da hani mahkemeye başvurursa ben bir -hukukçular biliyordur- tazminat çıkacağını düşünmüyorum böyle bir durumda. Karşılığı olmadığı için sonuçsuz bir insan hakkı ihlali yani bir etkisi yok işçiye veya topluma veya insanlığa. Bu nedenle de bu durumda, böyle durumlarda insanlığın, sadece o işçinin değil, bütün insanların onurunu zedeleyen bu tarz eylemlerle ilgili kamunun, Kamu Denetçiliği Kurumunun harekete geçebileceğini düşünüyorum ve olması gerektiğini burada belirtmek istiyorum.

Bir diğer konu: Ben parti görevi nedeniyle yurt dışındaydım ve dün gece geldim yani okuyamadım çok da uzun olduğu için. Mülakatlarla ilgili de -sordum şimdi- bir açıklama yapılamamış. Tam da aslında Kurumunuzun esas alanına giren konulardan biri ve çok fazla mağduriyetin yaşandığı bir alan olduğunu düşünüyorum.

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ – Çok karar var.

NURHAYAT ALTACA KAYIŞOĞLU (Bursa) – Yani ben bilgilenmek isterim Değerli Başkan, bilgilenmek isterim bu konuda da ve bununla ilgili de mutlaka yani karar olsa da yine yapılıyor, yine yapılıyor, yine yapılacak. Yani seçimde verilen “mülakatın kaldırılacağı” vaadi bile gerçekleşmedi. O yüzden bu konuda da bir bilgi almak isterim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Teşekkür ederim.

Son söz hakkı, Metin Bey, buyurun.

METİN ERGUN (Muğla) – Çok teşekkür ederim Başkanım.

Öncelikle, raporla ilgili emeği geçen herkese teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

Ben rapordan ziyade Kurumla alakalı bazı eleştirilerimi, bazı bakış açılarımı sizlerle paylaşmak istiyorum ve mümkün olduğunca da yazılı getirdim ki zaman kaybını önlemek açısından.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Teşekkür ederim.

METİN ERGUN (Muğla) – Bir defa, Kurum nezdinde çocuklardan sorumlu denetçi var ama olsa da bu birimin sadece çocuk haklarıyla ilgilenmesi gerektiği kanaatindeyim yani uzmanlaşması gerektiği kanaatindeyim.

İkincisi, Kamu Denetçiliği Kurumunun mevcut yapısında denetçilerin görev alanı idarelere göre oluşturulmuş. Hâlbuki incinebilir grupların aynı anda pek çok kurumun yetki alanına giren sorunları olabilmektedir. Bu durum da tabiatıyla hangi denetçinin konuyla ilgileneceği konusunda ciddi sıkıntılara yol açabilir. Bu sebeple, görev tanımının ve kurum içi görev dağılımının hak odaklı yapılması gerektiği düşüncesindeyim. Bu şekilde hem ilgili konuda denetçilerin uzmanlaşmasına katkı sağlanacak hem de kurum içi bürokratik problemler azaltılacaktır düşüncesindeyim.

Bir diğer husus: Avrupa örneklerine bakıldığında, ombudsmanın ilgilendiği konular ülkedeki hak ihlalleridir. SGK, Devlet Memurları Kanunu ve diğer teknik mevzuata harcanan emek, daha çok hak ve özgürlüklerin korunması ve şeffaflık için harcanmalıdır diye düşünüyorum.

Bir diğer husus: Kurumun işlerliği ve tanınırlığı için yaptığı taşra gezilerini ben şahsen işlevsiz buluyorum, çok faydalı bulmuyorum. Taşra gezilerine harcanan emek, zaman ve mali kaynaklar Ankara’da bulunan merkezî kurumların politika yapımcılarıyla istişarelere ayrılırsa daha faydalı olur düşüncesindeyim.

Bir diğer husus: Taşradaki kurumlarda hak temelli herhangi bir uzlaşmazlık çıktığı zaman ve bu problemin çözümü noktasında da Kamu Denetçiliği Kurumunun kendi görüşünü paylaşıırken ilgili kurumların idarecilerinden hizmet içi eğitim birimleri oluşturulmasını istemesi ve ilgili kurumun bu görüşü kendi teşkilat ve personeline aktarması sağlanmalıdır. Ayrıca, Kamu Denetçiliği Kurumundan ilave destek istendiği takdirde, Kamu Denetçiliği Kurumu meseleye müdahil olmalıdır. Bu tarz problemlerin Kamu Denetçiliği Kurumuna her anlamda ciddi bir yük getirdiği kanaatindeyim.

Bir diğer husus: Sayıştay, Kamu Denetçiliği Kurumunun tavsiyeleri doğrultusunda uygulanan politikaların mali yönünü bazen verimlilik odaklı bir bakış açısıyla değerlendirebiliyor. O yüzden, Sayıştay Kanunu’na mali hükümler ihtiva eden Kamu Denetçiliği Kurumu tavsiye kararı doğrultusunda yapılan işlemlerin denetiminin sınırlı yapılacağına dair hüküm konulması gerektiğini düşünüyorum. Aksi hâlde, uygulayıcı kamu kurumları ve personeliyle ilgili Sayıştay kararı doğrultusunda hareket edip mahkeme kararı talep edebiliyorlar ve bu durum da bahse konu hak kayıplarının mevcudiyetini devam ettirmesine neden oluyor.

Bitiriyorum, çok fazla kalmadı. Bir diğer husus: Kamu Denetçiliği Kurumunun diğer kurumlarla iş birliğinin geliştirilmesi için Başdenetçi tarafından talep edilmesi ve ilgili bakan ve kurum başkanının görevlendirmesiyle bakan yardımcısı veya başkan yardımcısı bünyesinde Kamu Denetçiliği Kurumu irtibat bürolarının oluşturulması gerektiğini düşünüyorum.

Bir diğer husus: Çocuklar ve incinebilir gruplarının hak ihlalleri konusunda -burada defalarca söylendi- resen inceleme yetkisi olmalıdır diye düşünüyorum. Buna ilişkin kanunda değişiklik yapılmalıdır. Kurum kanunu tekrar gözden geçirilmeli, bu görevlerin daha etkin ve verimli yürütülmesi için Kamu Denetçiliği Kurumunun hukuki ve mali altyapısı yenilenmelidir diye düşünüyorum, saygıları sunuyorum.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Teşekkür ederim Sayın Vekilim.

Alt komisyon raporu üzerinde başka söz almak isteyen üyemiz? Yok.

Katkı veren tüm vekillerimize teşekkür ediyorum.

Son olarak da Başdenetçimize söz vermek isterim.

Buyurun.

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ – Dilekçe Komisyonumuzun Değerli Başkanı, İnsan Hakları Komisyonumuzun Değerli Başkanı, kıymetli milletvekillerimiz, değerli arkadaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

2023 Yılı Raporu’nun alt komisyonda görüşülüp üst komisyona iletilmesi fevkalade önemliydi ve bu anlamda, Sayın Milletvekilimiz Ahmet Salih Dal ve arkadaşlarına huzurunuzda teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, umudumuz odur ki Türkiye Büyük Millet Meclisi yaz tatiline girmeden bu raporumuz Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda da görüşülür diye temennide bulunmak istiyorum.

İfade edildiği gibi, Kamu Denetçiliği Kurumu on bir yılını tamamladı. Bu süre zarfında 232.754 yazılı başvuru geldi, bunlardan 224.928'i karara bağlandı. Yine, mail yoluyla, mektup yoluyla veya yüz yüze görüşme veya diğer yöntemlerle 1 milyon 487 bin kişi Kurumumuzla irtibat kurdu, temasa geçti. Biz bunlara yardımcı olmaya çalıştık, kurumlarla ilgili yol gösterdik, destek verdik, hukuki yardımda bulunduk.

Sayın Başkanım, süre ne kadar bilmiyorum ama şunu istirham ediyorum özellikle Sayın Başkanlarımdan ve milletvekillerimden: Buradaki arkadaşlarımızın görev süresi bu kasım ayında doluyor. Dolayısıyla, bir bakıma bu, bizim heyetin Komisyona veda toplantısı oluyor. O açıdan, süreyi biraz...

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Benim müdahale etmeme gerek kalmadan süreyi kendiniz idareli kullanırsanız çok memnun olurum.

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ – Peki.

Bu veda konuşması değil ama hatırlatmak istedim, teşekkür ediyorum.

Kamu Denetçiliği Kurumu, ifade edildiği gibi, insanımızın dertlerini, sıkıntılarını, sorunlarını çözmek için kurulmuş bir kurum. Bu anlamda da tavsiye kararı vererek bunları çözüyor yani bir bakıma, vatandaş ile idare arasında bir barış köprüsü, ara bulucu gibi; vatandaşın sorununu çözerken aynı zamanda da idareye yol gösteren, rehberlik yapan bir kurum. Biz yönetmeliği değiştirerek kararlara yeni birini daha ilave ettik, dostane çözüm kararı. Bunu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarındaki bu karar çeşitliliğinden faydalanarak yaptık, bunun çok faydasını gördük. Biraz önce Sayın Vekilimiz İbrahim Bey toplam kararlarımızın yani tavsiye ve benzeri kararların yüzde 10 olduğunu söyledi; dostane çözüm kararlarıyla bu yüzde 28'i buluyor İbrahim Bey. Mesela, İspanya'da bu yüzde 13 -İspanya bizden çok daha eski- Portekiz'de bu yüzde 12.

İBRAHİM ARSLAN (Eskişehir) – Bunu küçümsemek için söylemedim, yanlış anlaşılmasın.

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ – Hayır, efendim, ben de Kurumun faaliyetleri açısından söylüyorum.

Tabii, şunu memnuniyetle ifade edeyim ki Kamu Denetçiliği Kurumunun bu on bir yıllık süre zarfında çalışmalarının verimli gitmesinde ve başarılı olmasında, kararlarına yüzde 80 oranında uyulmasında en büyük etken Türkiye Büyük Millet Meclisiyle, Dilekçe Komisyonuyla, İnsan Hakları Komisyonuyla, milletvekillerimizle kurduğu sağlıklı temas ve buradan aldığı güç. Biraz önce Sayın Alt Komisyon Başkanımız ifade ettiler, kararlara uymayanların komisyona davet edilmesi özellikle bürokraside müthiş etki yarattı; ardından, kararlara uyanların ödüllendirilmesi de teşvik anlamında güzel oldu. Bunu bir örnekle ifade edeyim: Millî Savunma Bakanlığının kararlarımıza uyma oranı yüzde 98 civarında. Bakan Yardımcımız Şuay Bey'le bir yerde karşılaştık, dedi ki: “Yarın komisyona gidecek arkadaşlar, plaket verilecekmiş. Ben Bakan Yardımcısı olarak bu alanda sorumluyum. Sayın Bakanımıza durumu arz ettik. ‘Uymadığımız hangi kararlar var, niye yüzde 98? Getirin, diğerlerine de uyalım.’ dedi.” Yani Mecliste birlikte çalışmanın, sizden güç almanın ne kadar önemli olduğunu ifade etmek istiyorum.

Elimizden geldiğince çaba gösterdik, Türkiye’de gitmediğimiz il kalmadı, gitmediğimiz üniversite kalmadı. Tabii, sizden aldığımız bu kuvvetle vatandaş nezdinde tanınırlığımız önemli ölçüde arttı, idare nezdinde de hem itibarımız hem de kararlarımızın etkinliği çoğaldı yani arkadaşlar, Kamu Denetçiliği Kurumunun sözü ve kararları itibar kazandı. Tavsiye kararına uyma oranının yüzde 80 oranında olmasının önemli bir gösterge olduğu inanıyorum.

Kamu Denetçiliği Kurumunun diğer bir özelliği de kolay başvuru alması, ücretsiz olması ve kararını kanunda belirttiği gibi en geç altı ay içerisinde vermesi. Bizim ortalama karar verme süremiz yüz gün ile yüz yirmi gün arasında yani biz altı aylık süreyi beklemeden de bunu yapmaya çalıştık. Toplumun her kesimiyle irtibata geçtik; sendikalarla, sivil toplum örgütleriyle, barolarla... Türkiye’de gitmediğimiz hemen hemen hiç baro yok ve barolarla çocuk hakları konusunda, kadın hakları konusunda, insan hakları konusunda bire bir eğitim yaptık. Yalnız, bir hüznümü ifade etmek istiyorum: Türkiye’de bütün barolarla temasa geçtik, onlarla toplantılar yaptık, avukat olan birçok arkadaşımız bilir. Bu barolarla ilgili yasal düzenleme yapılıyordu, baroların bir yürüyüşü oldu, Ankara’ya girişi; Ankara Emniyeti bunu engelledi. Ben de bu olaydan sonra hemen hemen iki günde bir ilgili denetçi arkadaşımıza diyorum ki: Baro başkanlarından bir müracaat geldi mi, müracaat ettiler mi? Aldığım cevap: “Hayır.” Sonunda Özlem Hanım geldi “Bir müracaat geldi.” diye. Kimden geldi? “Bir milletvekilimizden geldi.” Yani barolarla bu kadar yakın temas kurmamıza rağmen... Hani bilmiyorlar desek, doğru değil çünkü biz gittik, anlattık ve baro başkanlarıyla bu kadar yakın temasta olmamıza rağmen... Türkiye’de böyle bir şey var arkadaşlar, bunun tek istisnası CİMER. Biliyorsunuz, 2010 yılından sonra birçok kurum kuruldu yani Kamu Denetçiliği gibi, Türkiye İnsan Hakları Eşitlik Kurumu gibi, Etik Kurulu gibi; bunlardan bir tanesi de CİMER. CİMER’e geçen yıl yapılan başvuru sayısı 7,5 milyon. İçişleri Bakanlığındaki Açık Kapı masalarına yapılan başvuru 1,5 milyon ama Kamu Kamu Denetçiliği Kurumuna niye az, ona bakacağız. Biz özellikle üniversitelere ve Millî Eğitime önem verdik. Millî Eğitim Bakanıyla görüşerek 4’üncü sınıf, 5’inci sınıf, 7’nci ve 9’uncu sınıf ders kitaplarına Kamu Denetçiliği Kurumunu bir insan hakları kurumu olarak koydurduk. Üniversitelerin, ifade ettim, 150’sinde ombudsmanlık kurumu kurduk.

Tabii, bu kararlarımıza uyma oranının yüksek olmasında en büyük etken, başta Cumhurbaşkanlığında olan bürokratlarla, bakanlarla, valilerle, genel müdürlerle, belediyelerle, rektörlerle kurduğumuz irtibat. Bize bir şikâyet geldiğinde, denetçi arkadaşlarımız bunu alıyor; eğer biraz haklılık payı görüyorsa ilgiliyle -rektörse rektör, valiye vali, belediye başkanıysa belediye başkanı veya bakansa bakan- temas kuruyor. Bu açıdan, dostane çözüm kararları fevkalade önemli hâle geldi.

Biraz önce ifade edildi, Metin Bey ifade etti yanılmıyorsam. Şimdi, altı aylık süremiz var. Biz her bakana giderek, hatta “Sayın Bakanım, birçok yoğunluğunuz var; 4 bakan yardımcınız var, birisini bizim Kurumla irtibatlandıralım çünkü bilgi akışını hızlandıralım, verdiğimiz kararların uygulanması daha kolay takip edilsin.” diye yazarak... Bunda da fevkalade mesafe aldık. Sağ olsun, bütün bakanlarımız görevlendirme yaptı ve biz bu bakan yardımcılarıyla zaman zaman bir araya geliyoruz, genel müdürlerle zaman zaman bir araya geliyoruz, çok işimizi yarıyor bu.

Efendim, ben Trabzonluyum, bizim yörede şöyle bir söz var; birisi bir şeyi yaparken ona dersin ki: “Ya, şunu yapma; işte böyledir.” Bakar sana, der ki: “Ya, benim kafam akıldan çatlıyor, sen bana akıl öğretiyorsun.” Bizim Kurumumuzun işleyişi biraz da böyle, kafası akıldan çatlayan bürokratlara akıl öğretmek gibi ama yüzde 80 oranı da fevkalade iyi. Tabii, bunda denetçi arkadaşlarımızın, uzmanlarımızın, Kurumun diğer personelinin çok büyük önemi var.

Değerli arkadaşlar, yurt içinden gelen şikâyetlerle ilgili yaptığımız çalışmaların yanı sıra, dünyadaki 9 ombudsmanlık ağıyla irtibatımız var. Avrupa Ombudsmanlık Enstitüsü ve Asya Ombudsmanlar Birliği Yönetim Kurulu üyesiyiz. İslam Ülkeleri Ombudsmanlar Birliğini 2019 yılında İstanbul’da kurduk, hâlen Başkanlığını devam ettiriyoruz. 2022 yılında Türk Dünyası Ombudsmanlar Birliğini Bursa’da kurduk ve bütün bu kurumlarda hakikaten Türkiye ombudsmanlığı fevkalade iyi bir noktada. Bunu çok basit bir örnekle taçlandırayım: Savaşan Ukrayna ve Rusya ombudsmanlığını Türkiye’de bir araya getirdik, tahıl koridoru gibi bir insanlık koridoru açalım diye her 2 ombudsmanla

Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a gittik. Talebimiz şuydu: Sayın Putin'i ve Sayın Zelenski'yi arayıp onlar destek olsunlar esirler için, çocuklar için, kadınlar için; bu anlamda bir koridor açılsın. Ardından, bu yılın mart ayında Türkiye Ombudsmanlığı olarak Ukrayna bizi davet etti. Ukrayna'da bulunan Rus esirlerini, askerlerini ziyaret ettik, bir rapor yazdık. Rusya'nın elinde bulunan Ukrayna askerlerinin aileleriyle, 800'e yakın insanla görüştük; bu çalışmamız devam ediyor. Şimdi, Rusya'ya gidip inşallah orada bir rapor çıkaracağız. Aynı zamanda -ifade edildi- Gazze'yle ilgili de akademik bir dergimiz var ve raporumuz var. Haziran ayının 28'inde de Asya ombudsmanlarını İstanbul'da toplayacağız.

Sayın İnsan Hakları Komisyonu Başkanımızın da ve Dilekçe Komisyonu Başkanımızın da katılımıyla, Türkiye'de dert dinleyen yani vatandaşın talebini alan 15'e yakın kurum var; bunların başkanlarıyla bir araya geldik ve Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Cevdet Yılmaz'ı davet ettik. Türkiye'de bu kadar müracaat geliyor, bu nedir, bu kurumların sorunları var; arkadaşlar, tam üç saat kesintisiz dinledi ve not aldı. Hem Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyon Başkanlarımıza hem de bize "Mutlaka bunları bana yazılı olarak iletin." dedi. Hani, KDK'nin, idarenin hizmet kalitesinin yükseltilmesi, iyi yönetim ilkeleri, insan haklarının gelişmesi, hukukun üstünlüğünün sağlanması, hak arama kültürünün yaygınlaşması, şeffaf, hesap verebilir, insan odaklı idare olmasına katkı sağlamaya çalışıyoruz. Bunu, inanın, elimizden geldiğince, gece gündüz ve hiçbir ayırım gözetmeden yapıyoruz.

Yalnız, Sayın Başkanım, söz buraya gelmişken tabii, Kurumdan çok bahsedildi ama ben bütün arkadaşları, görüştüğümüz arkadaşları mutlaka Kuruma davet ediyorum; gelin, bizim çalışmamızı bir görün. Bakın, sadece komisyonlarda birbirimizi görmeyelim; buradan hareketle, eğer uygun görürseniz bayramdan sonra bir akşam yemeği veya bir öğlen yemeği için sizi Kamu Denetçiliği Kurumuna davet ediyoruz efendim.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Çok teşekkür ederiz. Bir çayınız bile yeter bize, sağ olun.

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ – Siz de sağ olun.

Efendim, bizim gibi kurumların şöyle bir özelliği var: Beş yılda bir oy kullanıyoruz ama demokrasi gereği denetimi, beş yılın dışında, bu kurumlar aracılığıyla yaptırmaya çalışıyoruz; onun için illeri çok dolaşıyoruz Kurum tanınsın diye.

Efendim, müsaade ederseniz, birkaç talebimiz olacak. Resen inceleme konusu gündem yapıldı, davalara katılma konusu gündem yapıldı. Efendim, Kamu Denetçiliği Kurumuyla ilgili, hepimizin bildiği gibi, Anayasa Mahkemesi Cumhurbaşkanlığı kararnamesini iptal etti; burada Kamu Denetçiliği Kurumunu da ilgilendiren önemli bölümler var. Biz bunu fırsata dönüştürmek istiyoruz. Şunu arzu etmiyoruz: Birçok kamu kurumu var bu Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin içinde ama Kamu Denetçiliği Kurumunun özel bir kanunu var ve ayrı bir yeri var çünkü insan hakları kurumu çünkü idareyi denetleyen bir kurum. Bu anlamda, mutlaka...

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Torba yasayla gelmesin diyorsunuz.

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ – Nasıl efendim?

MUSTAFA SEZGİN TANRIKULU (Diyarbakır) – Bir torba yasayla gelmesin diyorsunuz.

KAMU BAŞDENETÇİSİ ŞEREF MALKOÇ – O, yüce Meclisin takdiri efendim, yüce Meclisin takdiri.

Efendim, şimdi, denetçi arkadaşlarımızın, bizlerin görevi sona eriyor. Bakın, daha önce beraber çalıştığımız Hüseyin Bey vardı, Hüseyin Yürük, görevi sona erdi; Çevre ve Şehircilik Bakanlığındaydı, Bakanlığı denetliyordu, Bakanlıkla ilgili yüzlerce karar vermiş. "Böyle mi? Sen bizimle ilgili karar verirsin..." Alındı, Ankara il müdürlüğüne verildi, Ankara il müdürlüğünde de sıradan bir göreve

verildi ve emekliliğini istemek zorunda kaldı. Uzmanlarımız için de uzman yardımcılarımız için de denetçilerimiz için de şunu talep ediyoruz: En azından Sayıştay statüsünde olsun çünkü Sayıştay üyelerini de Türkiye Büyük Millet Meclisi seçiyor, bizi de Türkiye Büyük Millet Meclisi seçiyor ve Sayıştay mali açıdan denetliyor, biz idari ve hukuki açıdan. Efendim, tabii, bu, kayıtlara geçsin ki ileride daha güçlü dillendirelim. Bu açıdan bunu arz etmek istedim. Hani sürçülisan ettiyse, haddimizi aştıysak da... Rapor hakikaten çok kapsamlı ve güzel rapordu; arkadaşlarımıza, Ahmet Bey ve arkadaşlarına teşekkür ediyorum.

Efendim, bir teşekkür de on bir yıl boyunca -özellikle bizim çalıştığımız sekiz yılda- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlarımız olan Sayın İsmail Kahraman Bey'e, Sayın Binali Yıldırım Bey'e, Sayın Mustafa Şentop Bey'e, şimdiki Başkanımız Sayın Numan Kurtulmuş Bey'e; Dilekçe Komisyonu Başkanlarımıza, Sayın Mihrimah Belma Hanım'a, Sunay Hanım'a, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanımız Derya Hanım'a katkılarından dolayı teşekkür ediyorum ve sizlere tekrar teşekkür ediyorum.

Bütün bu emeklerin ortaya çıkmasında, tabii, denetçilerimizin ve uzman, uzman yardımcılarımızın, diğer personelimizin çok büyük katkısı var, onlara da ayrıca teşekkür ediyorum.

Bu gibi kurumlar ne kadar yasal olarak kuvvetlendirilirse ve yasada tanınan yetkilerinin, çalışmasının önü ne kadar açılsın Türkiye o kadar daha insan hakları konusunda mesafe alacaktır, demokratik anlamda da çok büyük gelişme sağlayacaktır.

Âcizane, Sayın Başkanlarım, değerli arkadaşlarım; benim kanaatim şu: Kırk yılı aşkın bir hukukçuluğum var, 12 Eylül öğrenci iken gördüm, 28 Şubatta rahmetli Erbakan Hocanın tam yanındaydım, Anayasa Mahkemesinde Refah davasını savunmuştum. Bütün bu tecrübeyle, anayasal ve yasal olarak insan hakları konusunda, hukukun üstünlüğü konusunda çok fazla bir eksikliğimiz yok ama uygulamadaki sorunları çözmemiz gerekiyor. Uygulamadaki sorunları çözmek için de mutlaka Türkiye Büyük Millet Meclisinin desteği çok önemli. Bu anlamda, hepinize teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

Sayın Başkanım, yemek davetimizi uygun görürseniz, gününü bize bildirirseniz memnun oluruz.

Çok teşekkür ederim.

İyi çalışmalar.

BAŞKAN SUNAY KARAMIK – Çok teşekkür ederim.

Başkanım, size ve tüm ekibinize özverili ve titiz çalışmalarınız için ben de ayrıca teşekkür ederim.

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2023 Yılı Raporu üzerindeki görüşmelerin tamamlanmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporunda kavram ve dil birliğinin sağlanması amacıyla Komisyon Başkanlığımıza redaksiyon yetkisi verilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz varsa 12 Haziran Çarşamba günü saat 17.00'ye kadar şerhlerini iletebilirler.

Hepinize teşekkür ediyorum, iyi günler diliyorum, kararlarımız hayırlı uğurlu olsun.

Gündemimizde görüşülecek başka konu olmadığından dolayı toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati:17.23